

160 ГОДИНА ВОЈНЕ АКАДЕМИЈЕ

ЗНАЊЕ - ИСХОДИШТЕ СЛАВЕ

Почеци војног Школства у 19. веку

Војска ослонац

Традиција војног школства у Србији, дуга 160 година, тесно је повезана са процесом стварања модерне српске државе и њене војске у 19. веку. Ратови српског народа за ослобођење од отоманске власти омогућили су обнављање српске државе, а један од њених темеља била је управо војска. Она је на својим леђима изнела главни терет ратова, у исто време се и сама стварала и развијала, а у обновљеној држави активно учествовала у изградњи њених институција.

Готово да није било државне организације чијем формирању и развоју нису допринели српски официри, нити стваралачке области у којој запажене резултате нису оставили научници, уметници, књижевници и просветитељи у официрској униформи.

Војска је била ослонац и заштита националне идеје у стварању модерне српске државе. Она је захтевала писмене и образоване људе, каквих је у то време у Србији било мало. Зато се на образовање у војсци, посебно на школовање официрског кадра, већ од првих деценија 19. века на нашим просторима гледало са изузетном пажњом.

Оснивање првих цивилних и војних школа најавило је почетак развоја просветних установа у Србији, које ће у 19. веку изнедрити читаву плејаду врхунских интелектуалаца и стручњака у војним областима, школованих у земљи и иностранству, искусних војних стратега несаломиве моралне чврстине и непоколебљивих у служби својој отаџбини. Многи међу њима показаће се као успешни научници и команданти, војни писци и професори војних

наука, попут генерала Јована Мишковића, министра војног и реформатора, академика, једног од најобразованијих српских официра свог времена; затим генерала Ранка Алимпића, професора и управника Артиљеријске школе, и генерала Милојка Лешјанина, такође управника Артиљеријске школе и министра војног; генерала Димитрија Ђурића, дугогодишњег професора и управника Војне академије, врсног теоретичара, посебно у области тактике; па почасног генерала, академика Јована Драгашевића, професора у Артиљеријској и Великој школи, истовремено политичког делатника, војног писца и песника; потом, генерала, академика Живка Павловића, способног команданта, стратега и професора, великана српске војне мисли и првог управитеља Војне академије после завршетка Првог светског рата; као и његовог савременика, генерала Петра Пешића, наставника тактике на Војној академији и једног од наји-

Јован Мишковић

националне идеје

Артиљеријска Школа Војне Академије XI. класа (1874.-1880.)

стакнутијих војних писаца у Србији на почетку 20. века; те, свакако незаобилазни имена професора и војних теоретичара који ће се у балканским ратовима и Првом светском рату доказати као команданти и бриљантне војсковође, попут генерала и војвода – Радомира Путника, Степе Степановића, Живојина Мишића, Петра Бојовића...

Плодна сарадња војске са просветним установама у Србији, која је обележила готово читав 19. век, обезбедила је њеним припадницима, првенствено официрима, високо место у хијерархији прегалаца који су дали највећи допринос научном, културном и просветном сазревању нације у овом, изузетно важном периоду српске историје.

Јован Драгашевић

Као наставници Војне академије и предавачи војних предмета у Великој школи, аутори бројних уџбеника и војне литературе, уз то високи државни чиновници и академици, многи међу њима остаће упамћени и као великани српске војне мисли која се зачињала под утицајем европске војне мисли и ратне праксе из ослободилачких ратова 1876–1878. године, али и способни команданти који су знали да уграде достигнућа савремене војне теорије у доктрину српске војске у балканским ратовима и Првом светском рату и на њеним искуствима исписали најлепше странице српске историје почетком 20. века. ■

Милош
Обреновић

ПРВЕ ВОЈНЕ ШКОЛЕ У СРБИЈИ

Прве кораке у правцу формирања војних школа учинио је још далеке 1830. године кнез Милош Обреновић, у време када је турским хатишерифом Србији била призната аутономија, а њему, као наследном кнезу, дозвољено да може држати потребан број војника ради одржавања реда и поретка у земљи. Са формирањем првих регуларних јединица, кнез Милош се исте (1830) године одлучује и за школовање одабраних младића из свих нахија, те у Пожаревцу формира Гвардијску школу за школовање и обуку војника гвардијског батаљона, која је уједно представљала и прву војну школу у Кнежевини Србији.

У Гвардијској школи кадети су стицали неопходна војничка знања и почетну писменост потребну за штабне и канцеларијске послове. Школа је радила све до јесени 1833. године и кроз њу је прошло 149 младића. Међутим, како су развојем стајале војске потребе за квалитетним старешинским кадром расле, кнез Милош је 1833. године у Русију упутио 30 одабраних младића (за сваки род оружја по десет – коњицу, пешадију и артиљерију) да се тамо „изуче за официре“.

После истека трогодишњег школовања и повратка у отаџбину, они су распоређени у јединице регуларне војске, где су својим знањима из војних вештина и практичним искуствима стеченим у руској војсци знатно допринели подизању образовног нивоа и квалитета српског официјског кадра и унапређењу организације војске у целини. То су били први српски официри који су се школовали у иностранству о трошку државе.

Већ крајем четрдесетих година, Ранко Алимпић, Петар Протић и Јован Белимар-

Фотографија Смаксона Чернова, из депоа Архива Србије - Балкански ратови

Српска војска
у балканским ратовима

ковић упућени су на редовно трогодишње школовање у Пруску. Сва тројица су у Берлину завршила Артиљеријско-инжињеријску школу, а Белимарковић је једно време провео и на трупној пракси у Штетину. По повратку у Србију, они су постали први наставници у Артиљеријској школи, која ће отпочети са радом 1850. године.

Међу првим српским официрима који су војно образовање стицали у западноевропским земљама био је и Миливоје Петровић Блазнавац, који је 1849. у Мецу (у Француској) завршио курс војне апликационе школе за приправнике у Ђенералштабној струци. Блазнавац ће касније

(1872) постати први генерал у српској војсци, а са дужности начелника Војног одељења Министарства унутрашњих дела, од 1855. до 1858. године, био је у могућности да предлаже и шаље свршене питомце Артиљеријске школе на додатно школовање и усавршавање у иностранству.

КЊАЖЕВСКО-СЕРБСКА ВОЈЕНА АКАДЕМИЈА

Потребе за школованим официрима налагале су, међутим, да се размишља и о отварању одговарајуће војне школе у Србији. Искуства Гвардијске школе послужила су да, после темељних припрема, у децембру 1837. године отпочне са радом трогодишња школа под именом *Књажевско-српска војена академија*, са седиштем у Пожаревцу, које је касније пренето у Београд, а затим у Крагујевац. Отежани услови у којима је радила, честа пресељења, затим политичка превирања која су обележила тридесете године 19. века у Србији, те политички притисци из Турске, утицали су на то да ова школа већ после шест месеци престане с радом, а њени питомци наставе школовање на Лицеју у Крагујевцу, основаном јуна 1838. године на темељима Крагујевачке гимназије.

Доношење првог (Турског) устава у Србији 1838. и успостављање уставобранитељског режима почетком четрдесетих година 19. века,

Миливоје Петровић Блазнавац, први генерал у српској војсци

отворило је ново раздобље у организацији српске војске и плановима за школовање њених официра. Првим законом о војсци из 1839. године, она је планирана за обављање граничне службе, да би јој већ 1841. новим законом био враћен статус гарнизоне војске који је имала у време кнеза Милоша, до 1839. године. Регуларна војска је у овом периоду била размештена у два гарнизона – у Београду и Крагујевцу.

Препуштањем регуларне војске у надлежност министра унутрашњих дела, она је под Уставобранитељима (1842–1858) сведена на ниво унутрашње полиције која се старала о очувању унутрашњег реда и поретка у Кнежевини Србији. Новим законом из 1845. године (о Устројенију гарнизонаг војинства) војска је остала у истом статусу (гарнизоне војске), с тим што је њен састав донекле био увећан. За време Уставобранитеља основане су и поједине установе и институције које ће бити од великог значаја за даљи развој српске војске: законом из 1844. о Устројенију шпитаља Централне војске основана је војна болница – претеча Војномедицинске академије; 1848. године основана је Тополивница, а 1850. и Артиљеријска школа.

РЕВОЛУЦИОНАРНА 1848

Революционарна 1848. година у Европи, посебно на простору Хабзбуршке монархије, допринела је конструктивнијем односу власти у Србији према својој војсци, њеној организацији, наоружању и, нарочито, развоју војног образовања. Искуства која су добровољци из Србије стекли 1848. године заједно са Србима из Аустрије у борби око конституисања Српске Војводине, указала су на предности редовне, добро уређене, опремљене и стручно вођене војске. Интереси одбране и стабилности земље, посебно у односу на превирања која су се дешавала у њеном суседству, налагали су да српска војска обезбеди себи квалитетан официрски кадар, по могућству школован у војним школама у Србији и да се опреми модерним наоружањем и војном опремом.

Солдати

Године 1825. регрутовано је 1.147 младића, названих „уписни пандури“, касније „солдати“, и они су чинили прву регуларну војску у Кнежевини Србији. Пет година касније (1830) кнез Милош основао је пешачку гарду од 149 младића, са седиштем у Пожаревцу и Крагујевцу, а 1832. године оформио је и коњичку гарду, која је представљала заметак коњице, као новог рода у војсци Србије.

У намери да земљу ослободи зависности од иностранства Илија Гарашанин је, као министар унутрашњих дела у српској влади, 1848. године упутио писмену представку Државном савету да се у Србији устроји такво заведеније у коме ће се за војне потребе лити и израђивати сваке врсте ђулади и младићи у ливењу топова учити. Након што је Државни савет дао сагласност и након што је кнез Александар Карађорђевић одобрио, октобра исте године у Београду је основана Тополивница. Како је у почетку она била замишљена као Оружница српска под цивилном управом, Гарашанин је већ у мају 1849. године предложио Државном савету промене у њеној организацији како би људи који би у њу ступили официрима постати могли. На основу одобрења кнеза Александра, Тополивница је од 14. маја 1849. године добила чисто војнички карактер, као творница за ливење топова и топовских ђулади, али и школа за образовање српских официра. ■

Тополивница

Артиљеријска школа

ПРЕТЕЧА ВОЈНЕ АКАДЕМИЈЕ

У јануару 1850. године Илија Гарашанин проследио је Државном савету предлог пројекта о трансформацији Тополивнице у официрску школу, односно предлог за оснивање Артиљеријске школе. Државни савет је усвојио овај предлог, а кнез Александар Карађорђевић одобрио 18. марта 1850. године, Указом о устроенију Артиљериске школе, њено формирање. Отуда се 18. март данас слави као дан Војне академије и дан Војног школства у Србији.

Потреба да питомци у Тополивници, поред практичних искустава у прављењу калупа и ливењу топова, усвоје и основна теоријска знања о артиљериској науци, водила је ка идеји да се при творници оснује посебна официрска теоретичка артиљериска школа. У јануару 1850. године Илија Гарашанин проследио је Државном савету предлог пројекта о трансформацији Тополивнице у официрску школу, односно предлог за оснивање Артиљеријске школе.

У овом предлогу готово до појединости били су предвиђени задаци и унутрашње уређење школе, избор наставничког кадра, науке које ће се у школи предавати, затим, бројност класа, упис кандидата и њихове обавезе током школовања, питања материјалног обезбеђења наставе и услови смештаја, унутрашњи ред и дисциплина и, нарочито, статус школе у односу на војне и цивилне власти. Државни савет усвојио је овај предлог, а кнез

Александар Карађорђевић 18. марта 1850, Указом о устроенију Артиљериске школе, одобрио њено формирање. Отуда се 18. март данас слави као дан Војне академије и дан Војног школства у Србији.

ПРВА КЛАСА ПИТОМАЦА

У септембру 1850. године Артиљеријска школа примила је прву класу питомаца (двадесет троје) на редовно петогодишње школовање. У почетку смештена у згради Тополивнице, касније бива премештена у новоподигнуту зграду на углу данашње Немањине улице и улице Кнеза Милоша. Њен први управник и, уједно први професор, био је артиљеријски капетан, пореклом Чех, Фрања (Франтишек) Зах. У народу је од самог настанка називана Војена академија – именом које ће званично бити усвојено тек 1880. године.

Традицију ове школе, као прве високошколске војне установе у Србији, данас чува Војна академија у Београду.

Упркос свом имену, Артиљеријска школа била је општеобразовна војна школа, намењена оспособљавању официра свих родова у српској војсци. То се, између осталог, може закључити и на основу структуре предмета који су се изучавали током тридесет година њеног постојања. Будући официри су у њој, заправо, стицали општа, енциклопедијска знања потребна за све родове и службе у тадашњој српској војсци, док се ујем, специјалистичком образовању придавала недољна пажња.

Развој наоружања и, у складу с тим, промене које су уследиле у области тактике, подразумевале су и јаснију диференцијацију међу официрима појединих родова и служби по питању стручности и нивоа образовања (виша и нижа стручна спрема), што је врло брзо наметнуло и потребу за темељнијом реформом и модернизацијом војног школства у Србији.

Од формирања Артиљеријске школе, па све до њене трансформације у Војну академију са Нижом и Вишом школом 1880. године, кроз њу је прошло 276, а завршило је 189 питомаца. Пријем најбољих младића одвијао се сваке друге, односно сваке четврте године. Поред теоријске наставе, део садржаја у овој школи реализован је и на практичним течајевима на терену, како би се питоцима одмах оно, што им се теорически изјашњавало у практичном показати могло. Практична настава се одвијала после завршетка редовне наставе и спроведених испита, у време годишњих одмора и на теренима углавном око Крагујевца и Страгара или у околини Београда, када би се изводила и фортификацијска вежбања и премеравања.

Практични облици наставе од почетка су заузимали централно место у школовању и обуци српских официра. Још је Законом о устројству Артиљеријске школе из 1850. године настава у школи била поде-

љена на теоријски и практичан течај. Питомци су били дужни, после завршетка годишњих испита, по Србији путовати, у избору војне позиција упражњавати се. Практични течај био је не само провера и потврда теоријског знања, него и прилика да се Кнежевина Србија у војном смислу боље проучи и упозна. Питомци су посећивали и места знаменитих битака из оба устанка, разговарали са учесницима тих догађаја и, на основу примера из властите прошлости, проверавали стратегијска и тактичка начела која су у школи изучавали.

ОБАВЕЗА ЈЕ БИЛА - ПО СРБИЈИ ПУТОВАТИ

Путовало се готово сваке године, најчешће у Крагујевац и Страгаре, ради практичног занимања у Тополивници и Барутани, или у околину Београда, ради извођења фортификацијских радова и премеравања.

Шта су питомци радили на практичном курсу најбоље се види из примера 4. класе Артиљеријске школе. У првој години путовали су по југозападној Србији; у другој години прво би премеравали у Топчидеру, па изводили

Војводе
 Степа Степановић
 и Живојин Мишић

Фрањо Зах,
први управитељ
Артиљеријске
школе

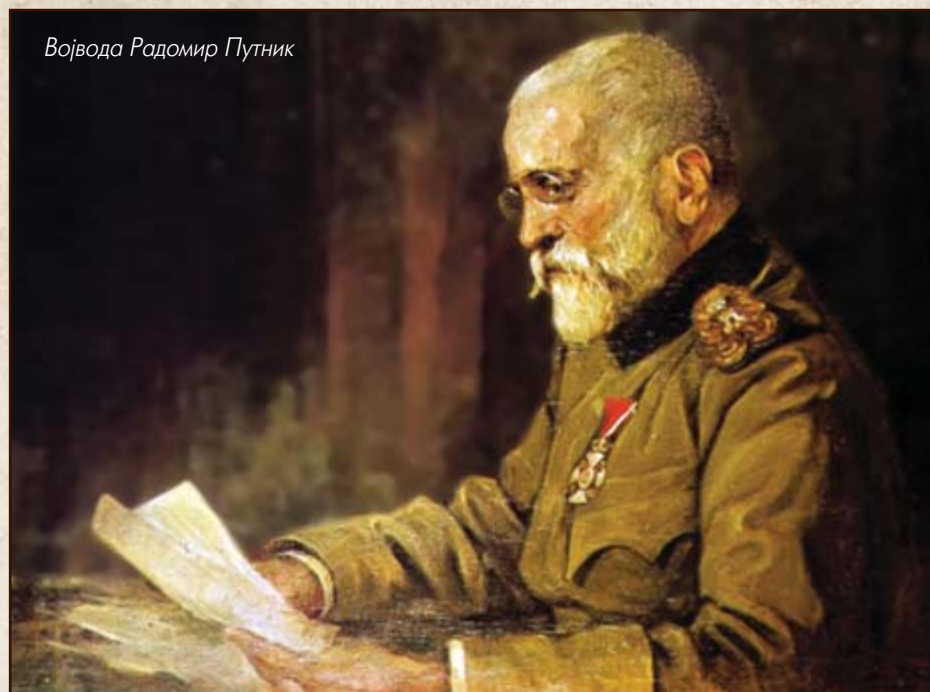
ВОЈВОДЕ ИЗ АРТИЉЕРИЈСКЕ ШКОЛЕ

По оснивању Војне академије 1880. године, настављена је пракса поделе наставе на теоријски и практичан течај. На предлог управитеља Војне академије, министар војни је сваке године одређивао место и распоред занимања. Новина је била у томе што је свака година имала другачије занимање. Прва година обухватала је пешадијски егзирцир или инжењерско-техничке родове, друга година – премеравање, а трећа – путовање и решавање тактичких задатака.

До српско-турских ратова 1876–1878. године, Артиљеријска школа ишколовала је 10, односно примила на школовање 12 класа (11. и 12. класа уписане су 1874. и 1875. године). У чин официра, односно потпоручника, до 1875. произведено је 147 питомаца, а 42 питомаца 11. и 12. класе, којима је школовање прекинуто 1876. године због избијања рата, а који су све време провели по јединицама и

Од официра који су завршили Артиљеријску школу, у чинове генерала произведено је 47, а звање војводе, због изузетних успеха у командовању јединицама у балканским ратовима и Првом светском рату, добили су генерали Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић и Петар Бојовић. Многи официри са завршеном Артиљеријском школом постали су њени управници (Милојко Лешјанин, Љубомир Ивановић...) или професори, док су Јован Драгашевић и Јован Мишковић, због доприноса развоју војне организације српске војске, војне науке и науке уопште у Србији, изабрани за чланове Српске краљевске академије. Овим именима треба, свакако, додати и оне официре који су у Артиљеријској школи стасали и који

фортификацијска вежбања на Врачару и, на крају, путовали су по источној Србији, маршрутом Београд–Велико Градиште–Мајданпек–Доњи Милановац–Штубик–Неготин–Кладово–Текија–Београд; у трећој години изводили би прво премеравање и крокирање околине Београда, а затим су путовали на релацији Београд–Рогача–Страгари–Крагујевац, где су обављали 20-дневни рад у Тополивници и Барутани, а потом би настављали ка Баточини, Свилајнцу, Пожаревцу, Смедереву и Београду; у четвртој години практиковали су артиљеријска вежбања у Београду, а у петој, путовање маршрутом Београд–Љубовија–Ивањица–Јавор–Јанкова клисура–Суповац–Алексинач–Београд.

Војвода Радомир Путник

Практична настава

Обично би се почетком јула, после завршених годишњих испита, питомачке колоне окупљале на железничкој станици, одакле се возом путовало ка одредишћима где се изводила практична настава. Одлазећи на практично занимање, питомаци су напуштали удобност, за то време савременог интерната у коме су живели у добрим хигијенским условима и навикавали се на живот у оскудним теренским приликама. Шатори су заменили солидно уређене собе, а простирке на земљи, оплетене пружењем и испуњене сламом, замениле би удобне постеље. Питомаци су обављали све радове при уређењу својих шатора и целог простора и први пут би, том приликом, практично примењивали прописе о пожарству, редарству и дежурству, као што се практиковало у трупи.

штабовима српске војске на првим командирским дужностима, произведени су у потпоручнике у току рата (11. класа), односно после његовог завршетка и после завршетка накондног курса који је организован за 12. класу.

Српски официри, који су поникли у Артиљеријској школи, поднели су главни терет двогодишњег рата против Турске (1876–1878) обављајући командирске, командантске и штабне дужности, да би после рата, захваљујући ратном искуству и стеченом знању конструктивно утицали на реорганизацију и модернизацију своје војске, избор наоружања, обуку и пројектовање основних начела о употреби војске. Њихова знања и способности, посебно на командним дужностима, исказали су се на најбољи начин у вођењу и командовању српском војском у балканским ратовима и Првом светском рату, од 1912. до 1918. године.

су касније обављали највише дужности у држави. Међу њима је дужност министра војног обављало 13 официра, министра грађевина девет, министра спољних послова и председника министарског савета један, што доказује да је официрски кадар из те школе утицао не само на развој и напредак српске војске већ и државе и српског друштва у целини.

Официри су имали и одлучујућу улогу у реформи високог војног школства, односно оснивању Војне академије 1880. године, а истовремено су чинили и њен командни и наставнички кадар који је за официрске дужности оспособио бројне генерације питомаца, који ће, заједно са својим наставницима и васпитачима, понети главни терет ослободилачких ратова Србије од 1912. до 1918. године. ■

ТЕМЕЉНА РЕФОРМА

Наставници Војне академије

Идеје о темељнијим реформама војног школства у Србији, односно његовој реорганизацији и модернизацији, у складу са потребама државе и њене војске, старе су готово колико и Артиљеријска школа. Покретали су их и подржавали министри војни, официри, па и управитељи и професори ове школе, а ратна пракса од 1876. до 1878. године показала је њихову пуну оправданост. Увећање државне територије у овим ратовима и међународно признање Кнежевине Србије као независне и суверене државе на Берлинском конгресу 1878. године, наметнули су и потребу за убрзаним школовањем већег броја младих официра, што се није могло извести без темељите реформе војног школства.

На предлог потпуковника Јована Мишковића, министра војног, јула 1879. одређена је комисија коју су чинили професори Артиљеријске школе, са задатком да изради пројекат *Закона о устројству Војне академије*, који је Народна скупштина на свом заседању 18. јануара 1880. усвојила, а кнез Милан Обреновић потврдио 30. јануара исте године. Према овом закону, Војна академија дефинисана је као *научни и васпитни завод, у коме се опремају млади-*

ћи за официрска места, и у коме млађи официри добијају више стручно образовање за специјалне родове војске и струке.

У организационом и наставно-образовном смислу, Војна академија подељена је на Нижу и Вишу школу. У Нижој школи су, на трогодишњем школовању (касније ће њено трајање бити продужено на четири године), спремани *трупни официри за артилерију, инжињерију, пешадију и коњицу*. Виша школа, у трајању од две године, била је намењена за стицање вишег стручног образовања официра (са три специјалистичка курса, за школовање ђенералштабних, инжињеријских и артиљеријских официра).

У Нижу школу уписивани су кандидати са завршеном гимназијом или реалком, односно младићи који су претходно служили у војсци најмање годину дана. У Вишу школу примани су официри до чина капетана друге класе свих родова, који су провели у *строју* бар две године, и са положеним пријемним испитом.

Свака школска година у обе школе делила се на теоријски и практични течај. Законом је било прописано који ће се предмети и на ком нивоу изучавати, а план и распоред предмета били су стављени у надлежност министра војног. У систему командовања, Војна академија била је *под врховним старањем и налозима министра војног*. Непосредну управу над Академијом имао је

управитељ, који је морао бити виши официр, без презрења на род оружја или струку, него на спрему и образованост. На предлог министра војног, управитеља Војне академије постављао је кнез указом, а он је, у оквиру својих надлежности, имао *права и власт корпусног команданта*.

Војна академија отпочела је с радом школске 1880–1881. године, када су примљени само кандидати 13. класе Ниже школе, а пријем кандидата у Вишу школу није се могао обавити због малог броја пријављених официра. Међутим, проблеми око уписа и школовања, нарочито официра у Вишој школи, уз додатно увећање потреба војске за школованим официрским кадром због увођења опште војне обавезе у Србији 1883. године, наметнули су врло брзо и потребу за усклађивањем законских одредби са реалним стањем у војсци.

ЂЕНЕРАЛШТАБНА СТРУКА

Новим законом о Војној академији, који је ступио на снагу 8. јуна 1884, уведене

су новине које су се, пре свега, односиле на повећање броја уписаних кандидата у Нижу школу и на организацију школовања. У Вишу школу примани су официри чина потпоручника или поручника свих родова војске који су завршили Нижу школу Војне академије, провели у трупи најмање годину дана и који су положили пријемни испит. Укинута је подела Више школе на три одсека (за школовање ђенералштабних, инжењеријских и артиљеријских официра), чиме је она добила карактер општеобразовне школе за официре свих родова војске који су се после завршетка школовања враћали у трупу. Једино је официрима који би Вишу школу завршили са одличним успехом законом било омогућено да се кандидују за даље усавршавање у ђенералштабној струци.

Уредба о ђенералштабној струци из 1884. године дефинисала је улогу Ђенералштаба у организовању и припремама официра за ђенералштабну струку. Као специјализована, највиша струка у српској војсци, она се с временом развијала и усавршавала као потреба модерног начина ратовања, у коме је командовање подразумевало

обавезно садејство различитих родова војске, што се могло постићи правилном координацијом свих субјеката који су учествовали у рату. Официри који су примани у ђенералштабну службу морали су претходно да прођу теоријски и практичан део наставе на курсу у трајању од две године и да положи 13 испита пред посебном комисијом Ђенералштаба, после чега су добијали звање ђенералштабног официра.

Закон о устројству Војне академије из 1884. године, уз одређене касније измене и допуне, остао је на снази све до избијања балканских ратова, односно Првог светског рата. У периоду до 1900. године кроз војне школе у Србији прошло је, према подацима, око хиљаду официра који ће, заједно са својим млађим колегама, поднети главни терет ослободилачких ратова које је српска војска водила од 1912. до 1918. године. На почет-

Школовање у иностранству

Лешјанин је у Берлину завршио трогодишњи курс Ратне академије, после чега је у пруском Главном генералштабу провео на пракси годину дана, а затим је шест месеци служио у гардијским јединицама у Берлину.

Коста Протић је у Берлину завршио најпре двогодишњи курс Артиљеријско-инжињеријске школе, потом је скоро годину и по дана провео на пракси у Пионирском батаљону у Данцингу, а од октобра 1858. до априла 1859. у Понтоњерском батаљону у Лијежу (у Белгији).

Тихомиљ Николић је завршио двогодишњи курс Артиљеријско-инжињеријске школе у Берлину, а затим праксу у Пионирском батаљону у Кобленцу и Тополивници и фабрици пушака и муниције у Лијежу.

Логоровање

ку балканских ратова, октобра 1912. године, обе школе Војне академије обуставиле су рад, а њен целокупан састав активно је учествовао у ратним дејствима. После завршетка ових ратова (1913), питомци несвршених класа Војне академије (43, 44. и 45. класе Ниже школе и слушаоци 21. класе Више школе) враћени су у школске клупе да наставе школовање. Истовремено је отпочела са школовањем и 46. класа Ниже школе.

РАТ КАО ЗАВРШНИ ИСПИТ

Августа 1914. године, због напада Аустроугарске на Србију и избијања Првог светског рата, Војна академија дефинитивно је престала са радом. И овога пута укупан састав Војне академије – од управитеља, професора и питомаца, па све до послужитеља – укључио се у одбрану отаџбине. Питомци Ниже и слушаоци Више школе упућени су у јединице оперативне војске на одговарајуће дужности, од почетних, са првим официрским чиновима које су добијали питомци

Ниже школе, до чинова виших официра и дужности команданата тактичких јединица, које су припале слушаоцима 21. класе Више школе. Школске клупе заменили су борбени положаји; рат је питомцима и слушаоцима Војне академије постао и теоријска и практична школа у којој су прошли најтежу и најозбиљнију проверу знања, претходно стечених у Војној академији.

Официрски кадар српске војске, који је поникао у Артиљеријској школи и Војној академији Кнежевине, односно Краљевине Србије, заједно са својим војницима, имао је и искористио је јединствену прилику у балканским ратовима и Првом светском рату да испише најславније странице ратне историје сопственог народа који ће га, зато, наградити сећањем достојним само највећих јунака.

Евидентан недостатак официрског кадра у 19. и почетком 20. века, посебно виших официра, и недовољне могућности за њихово образовање у сопственим школама, приморале су српске власти да, о трошку државе, готово све до Првог светског рата у континуитету шаљу официре на школовање и усавршавање у иностранство, како би у престижним војним школама и јединицама појединих европских земаља проширили, пре свега, своје стручно образовање и стекли нова знања неопходна за развој и модернизацију српске војске.

Искуства у раду Артиљеријске школе као општеобразовне војне школе, са недовољно стручним наставничким кадром, показала су већ на самом почетку да она није била у стању да својим питомцима пружи потребно специјалистичко образовање. На иницијативу начелника Војног одељења потпуковника Блазнавца, од 10 свршених питомаца 1. класе Артиљеријске школе деветоро је 1855. године упућено на двогодишње, односно трогодишње школовање у иностранство. Међу њима су били и Милојко Лешјанин, Коста Протић и Тихомиљ Николић.

И наредне, 1856. године, Миливоје Петровић Блазнавац предложио је да се од 15 свршених питомаца 2. класе Артиљеријске школе чак тринаесторо упути у европске земље на даље школовање чиме је, заправо, утемељена пракса да се официри српске војске континуирано шаљу на додатно школовање и стручно усавршавање у иностранство. Међу онима који су у наредном периоду ову праксу претворили у традицију били су Сава Грујић, Јован Петровић, Петар Топаловић, Димитрије Ђурић, Радован Милетић и многи други официри.

УСАВРШАВАЊА У НЕМАЧКОЈ, ФРАНЦУСКОЈ, РУСИЈИ...

За разлику од Артиљеријске школе, од 1880/1881. године Војна академија Краљевине Србије била је стању да својим питомцима и слушаоцима у великој мери пружи потребно образовање, па су од овог периода свршени питомци Војне академије, односно официри слушаоци Више школе ВА углавном слати на краће стручно усавршавање (курсирање) од по неколико месеци, ретко на период од годину до две године, у немачке, француске, руске и аустријске војне школе и јединице. Поменућемо само Милоша Васића, Василија Антонића, Радомира Путника (који је 1879. провео у руској војсци шест месеци на усавршавању), Живојина Мишића (1887. је боравио у Аустрији, на усавршавању у Стрељачкој школи у Бруку на Лајти), Михаила Живковића, Милутина Мариновића, Радивоја Бојовића, Милоша Божановића, Душана Стефановића, Божидара Терзића и други.

После искустава стечених у српско-турским ратовима (1876–1878), млади српски официри шаљу се у развијене европске земље да усаврше, нарочито, практична војна знања. Најчешће стажирају у пуковима стајаће војске или учествују на маневрима, присуствују пробама новог наоружања... Тешко је утврдити укупан број кандидата који се на овај начин школовао или усавршавао, углавном у Француској, Аустрији, Прусској, односно Немачкој, Русији и Белгији, будући да се подаци о томе разликују, да су парцијални и непотпуни.

Једни показују, на пример, да је у 20-годишњем периоду, од 1855. до 1875. године у стране државе на стручно усавршавање послато 56 свршених питомаца Артиљеријске школе, а према другим подацима, у периоду од 1846. до почетка Првог светског рата, у иностранству се школовало 58 српских официра, међу којима ће многи касније заузимати високе положаје у војној и политичкој хијерархији земље или бити упамћени као ствараоци српске војне мисли тог периода.

ПРВИ ПИЛОТИ СРПСКЕ ВОЈСКЕ

Од српских официра који су се почетком 20. века образовали и стручно усавршавали у иностранству, посебну пажњу завређују шесторица официра и подофицира: поручници Милош Илић и Јован Југовић, потпоручник Живојин Станковић, наредник Михајло Петровић и поднаредници Миодраг Томић и Војислав Новичић. Они су у мају 1912. упућени на школовање у градић Етамп код Париза, у француске пилотске школе прослављених асова воздухопловства Луја Блерија и Мориса Фармана, где су до септембра исте године прошли летач-

Обука у јахању

ку обуку и postali prvi piloti u istoriji srpskog vazduhoplovstva.

Kada je u Srbiji krajem 19. veka otpocelo proces modernizacije zastarelog naoružanja, po uzoru na pojedine evropske države, razmatrana je i mogućnost uvođenja balona u naoružanje srpske vojske. Da bi obezbedilo stručnjake za ovu oblast vojne tehnike, Ministarstvo vojni Kraljevine Srbije 1901. godine poslalo je inženjerskog kapetana Kostu Miletića na školovanje u Rusiju. U novembru 1902. Miletić je završio Tehničku aeronautičku školu u

Petrogradu sa odličnim uspehom, gde je savladao i upravljanje slobodnim balonom i video kako radi i kako je organizovana golubića pošta. Septembra 1902. godine Miletić je učestvovao na velikim manevrima ruske vojske i preleteo je slobodnim balonom 180 km, dostigavši visinu od 1.100 m.

Zahvaljujući u najvećoj mери ovim oficirima, vojna misao i ratna veština srpske vojske razvijale su se pod snažnim uticajem evropskih zemalja u kojima su se oni školovali: do 1878. godine prevladao je uticaj francuske vojne misli, koja je u to vreme smatrana najnaprednijom u Evropi. Prvi ministar vojni u Kneževini Srbiji bio je Francuz, Ipolit Monden, koji je pomogao da se ustroji i organizuje Narodna vojska u Srbiji (1861. godine donet je *Zakon o ustroju narodne vojske*).

Posle стицања државне независности на Берлинском конгресу (1878) српска војска се организује углавном по узору на Немачку. Крајем 19. века њени војни теоретичари с великом пажњом прате развој војне мисли у Европи, проучавају и превode дела познатих европских војних теоретичара. Нај-

више се превodi с руског, немачког и француског језика. Захваљујући томе, војни естаблишмент Краљевине Србије био је у могућности да почетком 20. века заокружи систем војних начела и уобличи доктрину своје војске, која се пред балканске ратове и Први светски рат приближила немачкој и француској офанзивној доктрини маневра. ■

Пилот Михаило Петровић

26. класа
питомца Војне
академије

ВОЈНЕ ШКОЛЕ У КРАЉЕВИНИ СХС ЈУГОСЛАВИЈИ 1919-1941.

НОВА ЕПОХА

Завршетком Првог светског рата и формирањем заједничке државе јужнословенских народа, отвара се нова епоха и у развоју српског војног школства. У деценијама које ће обележити период између два светска рата, оно функционише у саставу војношколског система Краљевине СХС, од 1929. године Краљевине Југославије.

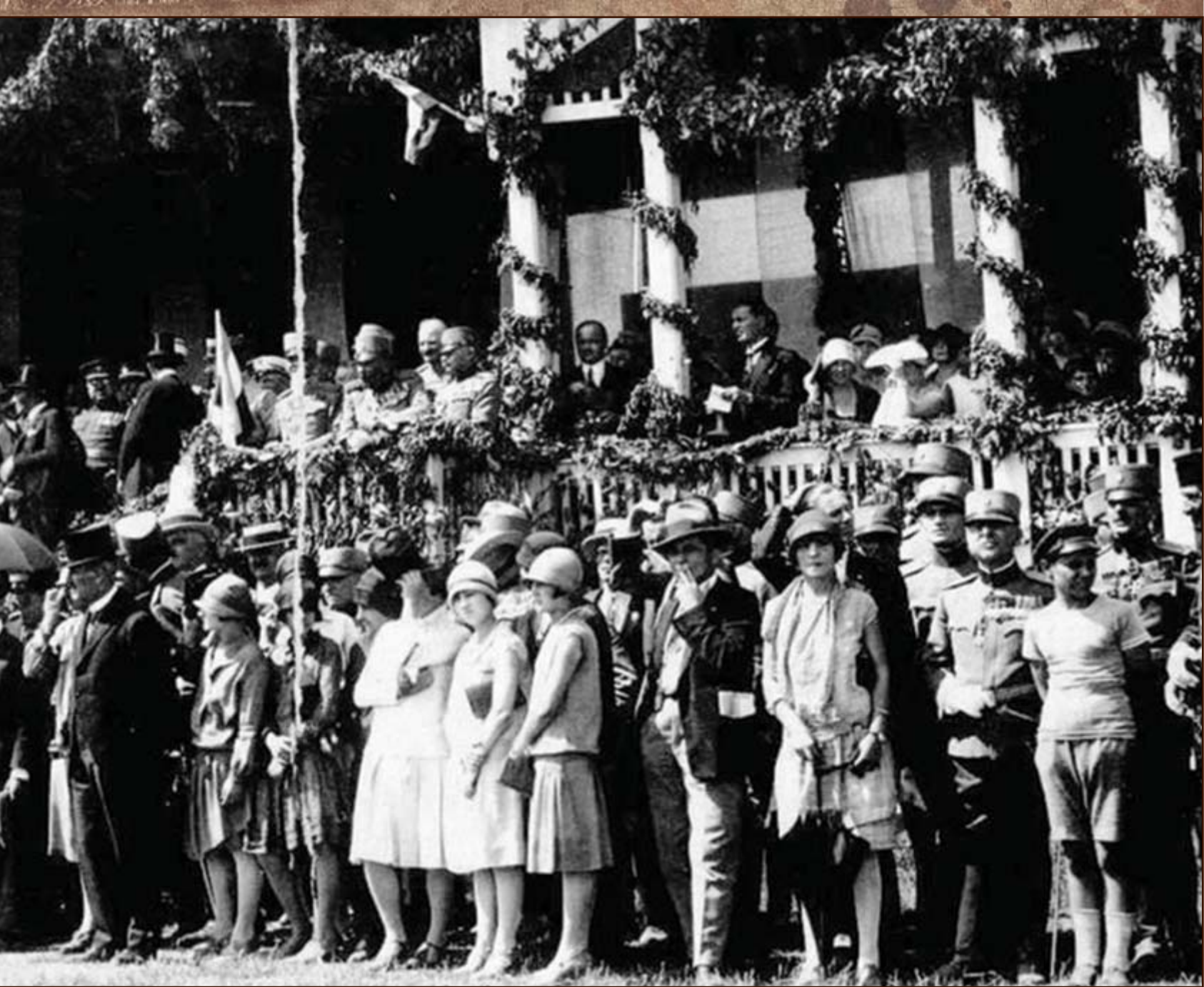
Нова држава, територијом и бројем становника знатно већа у односу на Краљевину Србију, а уз то и поморска земља, са различитим историјским наслеђем и новим војно-политичким окружењем, наметнула је и нове изазове пред којима се наша њена политичка и војна елита након прводецембарског акта 1918. године. Заједничка војска, чију је окосницу чинила српска војска из Првог светског рата, углавном недемобиљан кадар са Солунског фронта, затим војни обвезници бивше аустроугарске војске са простора Босне и Херцеговине, Хрватске и Словеније и, у малом броју, кадар црногорске војске, после формирања нове државе добила је нову организацију и формацију. Она се ослањала, првенствено, на следеће чиниоце: на традицију српске војске из претходног периода, различито историјско наслеђе јужнословенских народа који су се нашли у новој држави, значајно увећање државне територије и становника у односу на стање пре рата, географски, односно геополитички положај Краљевине СХС, која је својом дугом

југозападном границом изашла на море... Употреба ваздухопловства као новог вида оружаних снага који је доживео масовну примену у европским армијама већ у Првом светском рату представљаће, заједно са морнарицом, императив у организацији југословенске војске у периоду између два светска рата. Преименовањем ваздухопловства Краљевине Србије у ваздухопловство Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и преузимањем њених материјалних и људских ресурса, нова држава обезбедила је себи основе за даљи развој овог вида оружаних снага.

ОФИЦИРСКИ КОР

Официрски кор Краљевине СХС у време њеног формирања чинило је 3.500 официра српске војске, 2.500 бивших аустроугарских официра и 500 официра црногорске војске. Највише командне дужности у војсци преузели су високи српски официри; морнарица и њено организовање били су у рукама бивших аустроугарских официра, а на челу

ваздухопловства био је генерал Узелац, такође бивши аустроугарски официр.

До 1923. године у војсци Краљевине СХС није било више некадашњих високих команданата српске војске који су изнели терет Првог светског рата. Неки од њих су умрли (војвода Живојин Мишић, генерали Божидар Јанковић и Бранко Јовановић) или су пензионисани (војвода Степа Степановић, војвода Петар Бојовић, генерали Михаило Рашић, Милош Васић, Живко Павловић, као и сва три генерала преузета из бивше царевине, међу којима и генерал Узелац).

Један од првих задатака пред којим су се нашле нова држава и њена војска односио се на задовољење повећаних потреба за школованим официрским кадром. Током рата и непосредно после његовог завршетка кор активних официра био је десеткован, а у нижим чиновима и преполовљен. У почетку, до демобилизације, као и у појединим кризним ситуацијама (криза у односима са Италијом 1920. године, на пример) позивани су и резервни официри на двомесечну обуку.

Нова мирнодопска и ратна формација захтевале су интензивније школовање нових

класа питомаца, како би се ублажио озбиљан недостатак официрског кадра. Тим поводом, већ у октобру 1919. године, у време када целокупна војска још није била враћена у редовно (мирнодопско) стање, у Београду почиње са радом Нижа школа Војне академије уписом нове, 47. класе питомаца на трогодишње школовање. Пријемом младића из сва „три јужнословенска племена“ (Срба, Хрвата и Словенаца), ова школа добила је још један образовно-васпитни задатак, „да зближи младе генерације сва три народа и да их учврсти у уверењу као браниоце нове државе“.

Југословенска идеологија и српско-хрватско уједињење од почетка су у државном врху доживљавани као кључна компонента борбене готовости у војсци, у чему је улога војне школе и касарне, као места упознавања и заједничког живљења младих људи из различитих крајева земље, била пресудна. Виша школа Војне академије обновила је рад наредне, 1920. године када су слушаоци 21. класе, који су 1914. године прекинули школовање, уписали другу годину.

Обнављањем рада 1919. године, Војна академија ушла је у ново раздобље у ко-

ме се њена организација континуирано прилагођавала новонасталим приликама у земљи и захтевима који су се пред њу постављали. Први управитељ Војне академије Краљевине СХС (од 10. јуна 1919. до 7. октобра 1920. године) био је генерал Живко Павловић, бивши питомац 22. класе Војне академије, њен редовни професор и академик од 25. октобра 1921. године. Нова држава наметнула је и потребу усклађивања законске регулативе о војном школству. У наредним годинама биле су честе измене и допуне *Уредбе и Закона о Војној академији* и разних правила, нарочито у сегментима који су се тицали услова за конкурисање и пријем питомаца и официра, затим, организације рада у овој установи, наставе и оцењивања питомаца Ниже и слушаца Више школе, дужине трајања школовања и слично. Ослањајући се, у том смислу, на искуства српског војног школства из претходног периода, нова законска регулатива је првенствено пратила потребе савремене војне организације, пред изазовима новог времена и модерног ратовања.

Одлазак на практичну наставу

У Нишој школи Војне академије до 1928. године школовање је завршило осам класа (закључно са 54. класом 1. априла 1929), односно 2.890 официра, а на школовању почетком 1929. године налазило се још 914 питомаца 55. и 56. класе, те 27. (29 слушалаца) и 28. класе Више школе ВА (17 слушалаца). У периоду од 1919. до 1929. године, број слушалаца који је завршио Вишу школу износио је 242 официра, што генерално указује на знатно слабији одзив кандидата за овај ниво школовања на Војној академији. Томе су, свакако, допринеле ванредне при-

лике у земљи (нарочито због нерешених територијалних питања са Италијом), стални покрети трупа, држање фронтва све до 1922. године, изузетно оптерећење официра у трупи које им није дозвољавало да се посвете професионалном усавршавању и, нарочито, слабије материјалне могућности, посебно официра из унутрашњости.

У периоду од 1929. до 1934. године на Војној академији школовало се шест класа (од 57. до 62), са око 2.040 питомаца Ниже школе и шест класа (од 29. до 34), са око 350 слушалаца Више школе. Генерално, у периоду од 1929. до октобра 1935. године, школовање у Нишој школи Војне академије завршило је, и по родовима било промовисано, око 3.000 младих официра.

Ваздухопловне војне школе

Прва пилотска школа југословенског војног ваздухопловства формирана је 1. марта 1919. у Новом Саду, да би као пилотска школа Првог ваздухопловног пука 1938. године била премештена у Панчево. У њој су обучавани за основну пилотажу само активни официри.

Друга пилотска школа, као школа Другог ваздухопловног пука, формирана је у марту 1920. у Мостару, а 1939. премештена је у Краљево. У њој су обучавани искључиво подофицири.

Трећа пилотска школа формирана је у пролеће 1928. године у Земуну, као пилотска школа Шестог ваздухопловног пука, а 1939. године премештена је у Ниш. У њој су шест месеци обучавани активни и резервни подофицири, који су после завршетка школе добијали звање пилот-ловац.

Ваздухопловна извиђачка школа формирана је у јесен 1921. године у Петроварадину, а касније је премештена у Панчево. Ту су се школовали активни официри и кандидати за резервне ваздухопловне официре извиђаче. Непосредно пред рат примани су питомци Ниже војне академије; школовање је трајало годину дана.

Школа за резервне ваздухопловне официре пилоте формирана је 1921. године у Ваљево, а наредне године премештена је у Нови Сад, да би 1925. била преименована у Школу за резервне ваздухопловне официре.

Ваздухопловна подофицирска школа формирана је 1926. године у Петроварадину, у оквиру Команде ваздухопловних стручних школа. У њој су се кандидати из грађанства са завршеном основном школом школовали за дисциплинске старешине у ваздухопловним јединицама.

НАЦИОНАЛНИ КЉУЧ

Када је 1919. године почело обнављање официрског кора млађим официрима, национална структура питомаца Војне академије одговарала је углавном националној пропорцији становништва Краљевине СХС. Међутим, наредних година, до 1929. (о чему постоји службена евиденција), приметно је значајно повећање броја питомаца српске националности (укључујући Црногорце и становништво Македоније) у односу на остале националности. Ако се има у виду да национални критеријум формално није утицао на одређивање бодовне листе при упису кандидата на Академију, овакав тренд треба реално тумачити опадањем интересовања осталих југословенских народа за војни позив.

Социјално порекло примљених питомаца углавном је било сеоско, сиромашно, потом, из нижих чиновничких и официрских породица. Међутим, у свакој класи било је и по неколико синова високих официра и генерала.

Мали број југословенских официра завршавао је Вишу школу у иностранству. Од 1929–1935. године Министарство војно је сваке године расписивало конкурс за слање два нижа официра на Вишу ратну школу у Паризу, у трајању од две године, настављајући на тај начин, бар симболично, традицију школовања официрског кадра у страним армијама. Осим ретких појединаца, припрема и школовање нових официра, те више војно образовање, готово у потпуности реализовало се у земљи.

У периоду између два рата, поред Ниже и Више школе Војне академије (са школама родова: Пешадијском официрском школом, Инжињеријском официрском школом, Артиљеријском школом гађања, Коњичком официрском школом, Административном школом) радиле су, стално или привремено,

и: Интендантска академија, Нижа и Виша војна геодетска школа, Виша ваздухопловна школа, Поморска официрска школа, Поморска војна академија (од 1923), војне и морнаричке техничке школе (за струке) и Ваздухопловна војна академија, основана 1940. године.

Генералштаб је и у овом периоду настао са праксом школовања и припрема официра за генералштабну струку, мада је константно био евидентан недостатак генералштабних официра за попуну формације Југословенске војске.

На основу *Уредбе о Главном генералштабу и генералштабној струци из 1927.* године, сваке године у новембру овој врсти специјализације приступало би 14–16 „приправника“ у чину од поручника до мајора. Они су две године проводили у статусу приправника, после чега би полагали завршни испит. Припрема је била целодневна, теоријска и практична; трајала је од 1. новембра до 1. маја (теоријска) и од 15. јануара до 15. фебруара по војним окрузима (практична). Од 1. јуна до 20. септембра обављала су се генералштабна путовања, која су обухватала рад у Школи за пешадијске и артиљеријске официре у Сарајеву, обилазак морнарице и обале, те обилазак војнотехничких завода и установа. Ова припрема официра изискивала је много одрицања, у првом реду одвојеност од породице и мало слободног времена у току читавог (двогодишњег) периода, колико је трајала специјализација.

Уредбом из 1927. била је установљена и Генералштабна комисија која је имала прецизно одређене задатке везане за селекцију, промоцију и каснији распоред свршених генералштабних официра. Конкретно, она се бавила „избором кандидата; утврђивала је програм и распоред рада; оцењивала је успех приправника прве и друге године, имала је право да испитује и одлучује о њиховом преводу; израђивала је предлоге за распоред генералштабних официра и официра за генералштабне послове и војних изасланика и, сваке године, по спроведеном оцењивању, имала је право да предлаже о преводу из генералштабне струке у род оних генерал-

„Јадран“

штабних официра који, било својом спремом, било карактерним особинама, здрављем и слично, нису имали могућности да остану у Ђенералштабној струци“.

МОДЕРНИЗАЦИЈА ОБУКЕ И НАСТАВЕ

Према интенцијама Главног генералштаба, циљ овог елитног усавршавања у наведеном периоду био је, поред осталог, да се официри усаврше у раду са најмодернијим формацијама (независно од тадашње формације и опреме Југословенске војске). Почетком тридесетих година размишљало се и о модернизацији формације и наоружавању војске модерним борбеним средствима. У априлу 1932. године урађена је допуна Уредбе о Главном генералштабу и генералштабној струци (из јуна 1927), која је, пре свега, била резултат настојања краља Алек-

Трпезарија

сандра да, уз помоћ француских официра, модернизује обуку и наставу у војсци. Тенденција је била да се у генералштабну струку јављају млади официри до 30 година старости, највише чина капетана прве класе. Услов више није била Виша школа ВА, али се, на пример, инсистирало на добром познавању

Учионица

француског језика. Свршени слушаоци Више ратне школе у Паризу примали су се директно, и постајали су приправници у другој години. Њих је, додуше, било само по неколико годишње (у току 1933. примљена су три, а 1934. године два официра).

За школовање резервних официра између два рата постојале су школе свих родова и струка. Главнина официрског кадра за ратну формацију (оперативну војску, резервне трупе и трупе последње одбране) имала је и даље статус резервиста. Овај део официрског кора попуњаван је на два начина: школовањем младих питомаца у школама резервних официра и пензионисањем активних официра са преводом у резерву и правом ношења униформе. Део резервног официрског кора чинило је око 5.000 резервних официра бивше аустроугарске војске који су примљени указом у војску Краљевине СХС и неколико хиљада резервних официра бивше српске војске који по демобилизацији нису активирани.

Формирање нове државе наметнуло је потребу увођења морнарице у организацију југословенске војске. Њен главни потенцијал у почетку је чинио кадар преузет из бивше аустроугарске морнарице, да би се тек 1922. године стекли услови за школовање ових официра у земљи. Исте године у Дубровнику је основана Поморска официрска школа, у трајању од две године, а први полазници били су свршени питомци (њих 11) Ниже школе Војне академије у Београду, ко-

ји су, у чину потпоручника, упућени на пре-квалификацију за поморске официре. Из Поморске официрске школе развила се прва југословенска Поморска војна академија, која је 23. октобра 1923. отпочела са радом у Дубровнику. Ову академију (у којој је школовање трајало три године) до априлског рата 1941. завршило је 17 класа (око 500 питомаца), од којих је 15 класа савладало пуни, а две класе, због избијања рата, скраћени програм.

За кадар у ваздухопловству, све до 1940. године у Краљевини Југославији није постојала посебна војна академија. Организовањем пилотских школа, апликативних и ваздухопловно-извиђачких школа за обуку активних официра, кандидата за резервне официре и подофицире, регрутовани су први кадрови за ваздухопловство, да би се од 1. априла 1940. њихово школовање наставило на новоформираној, Ваздухопловној војној академији, са седиштем у Панчеву. У прву класу новоформиране академије примљени су питомци из Ниже школе Војне академије после 18 месеци школовања, пошто су претходно оглашени способним за летачку службу, а у другу класу младићи из грађанства са завршеном гимназијом. Ваздухопловна војна академија престала је са радом априла 1941, у време када су пилоти југословенске војске дали непобитне доказе родољубља и јунаштва у одбрани своје домовине и њеног главног града. ■

Поморска академија

У Поморској војној академији школовање је обухватало теоријску наставу (која је у првој и другој години трајала осам месеци) и практичну наставу (од три месеца), с повременим укрцањем или летњим крстарењем, након чега су се полагали годишњи испити. На крају прве наставне године питомци су одлазили на двомесечно крстарење по Јадрану на бродовима које је Академија имала за редовну обуку, где су обављали све дужности морнара и подофицира, предвиђене правилима бродске службе. На крају друге године практиковао се један месец крстарења по Јадрану (од 1926. го-

дине на школској крстарици „Далмација“, а од 1934. на једрењаку „Јадран“), а други месец, евентуално, у страним водама. На овом крстарењу питомци су обављали све бродске официрске дужности.

Како се према наставном плану и програму део стручних предмета (навигација, поморство и сигнализација, стројарство и бродоградња), посебно њихов практични део, могао успешно реализовати једино на броду, и то најбоље на броду на једра, септембра 1930. године за ове потребе у Немачкој је уговорена изградња првог школског брода—једрења-

ка. Наредне године у бродоградилшту у Хамбургу изграђен је брод „Јадран“, који је 25. јуна 1931. поринут у море, да би тек након две године запловио у отаџбину. У састав Ратне морнарице Краљевине Југославије ушао је 1933. а 25. јуна 1934. запловио је на своје прво школско крстарење и до 1941. пловио је седам пута са питомцима Поморске војне академије и Стручне подофицирске школе, крстарећи по Средоземном мору и рубним морима – Јадранском, Јонском, Егејском, Мраморном и Црном, али и три пута Атлантским океаном.

ВОЈНО ШКОЛСТВО ОД 1944-1991. ГОДИНЕ

У СКЛАДУ СА УСТРОЈ

Други светски рат у Југославији означио је дисконтинуитет са традицијом и организацијом војног школства из претходних времена. Послератно школовање официрског кадра Југословенске народне армије, ослоњено на искуства партизанских официрских школа и курсева установљених за обуку командира и команданата у јединицама Народноослободилачке војске, биће организовано у складу са друштвено-политичким устројством нове југословенске државе и потребама њених оружаних снага.

Кроз Официрску школу Врховног штаба НОВ и ПОЈ, од њеног оснивања (септембра 1943) до 25. маја 1944, када је престала с радом, уз краткотрајне курсеве, честе прекиде у раду, пресељења, па чак и жртве (током немачке ваздушно-десантне операције у Дрвару маја 1944. године слушаоци Официрске школе учествовали су у заштити Врховног штаба), прошло је укупно 498 слушалаца.

У послератном периоду изграђује се интегрални војношколски систем у коме не постоји српско војно школство у институционалном смислу, већ оно функционише као део јединственог војношколског система југословенске федерације.

Нова етапа у развоју војног школства у Југославији започиње оснивањем Војне академије у ослобођеном Београду, 21. новембра 1944, са генералом Савом Оровићем на челу, командантом Официрске школе Врховног штаба из ратног периода. У прву класу Војне академије ДФЈ примљено је 2.168 слушалаца (питомаца), углавном омладинаца и непосредних учесника рата, који су 23. фебруара 1945. положили заклетву пред врховним командантом – Јосипом Брозом Титом. Чланство у Партији (КПЈ) и СКОЈ-у био је један од обавезујућих услова који су кандидати морали да испуне за пријем у Војну академију.

Настава у Академији отпочела је фебруара 1945. године, према плану и програму којим је предвиђено да школовање траје две године (заједнички део 18 месеци и специјалистичка обука по родовима шест месеци). Наставнички кадар на овој академији чинили су, осим професора за општеобразовне предмете, претежно учесници рата, а делом и официри предратне југословенске војске, који су се вратили из немачког заробљеништва.

ПО СОВЈЕТСКОМ МОДЕЛУ

Долазак совјетских војних саветника инструктора у Војну академију, половином 1945. године, и школовање југословенских официра у совјетским војним школама и училиштима које ће убрзо уследити, најавили су почетак развоја југословенског војног школства по моделу који је, нарочито у почетку,

представљао копију школовања официрског кадра у СССР-у. Утицај совјетске војне теорије и праксе на војно школство знатно ће утицати и на друге области изградње и развоја југословенских оружаних снага у првим годинама после завршетка рата.

Још се настава у Војној академији у потпуности није ни ухотела, а Генералштаб Југословенске армије, 31. јула 1945, наређује да се она, као општевојна установа расфор-

СТВОМ НОВЕ ДРЖАВЕ

мира, односно да се по узору на војне школе у Совјетском Савезу преформира у посебна војна училишта по родовима. Од Војне академије ДФЈ образовани су најпре Пешадијско војно училиште (ПВУ) у Сарајеву и Артиљеријско војно училиште (АВУ) у Загребу, у којима је, од 2.168 слушалаца прве класе расформиране Војне академије, школовање наставило само 990, а неколико стотина упућено је у војна училишта у Совјетском Савезу. Поред ПВУ и АВУ, од 1945. до 1948. године образовано је још 17 војних училишта,

укупно деветнаест училишта по видовима, родовима и службама, у којима је у овом трогодишњем периоду школовање завршило око 1.200 питомаца. Потреба за официрским кадром пресудно је утицала да школовање у војним училиштима траје углавном до две године. У току 1945. формиран су и: Артиљеријско техничко војно училиште у Загребу; Војно училиште за везу у Београду; Ваздухопловно војно училиште у Панчеву; Противавионско артиљеријско војно училиште у Загребу; Инжињеријско војно училиште у Шапцу; Техничко војно училиште; Тенковско војно училиште у Београду; Геодетско војно училиште у Земуну; Војносанитетско училиште у Београду. Током 1946. формирано је само Поморско војно училиште у Дубровнику, а 1947. Ваздухопловно-техничко војно училиште у Рајловцу; Војнопоморско-техничко училиште у Дивуљама; Финансијско војно училиште у Сремској Каменици; Војно-политичко училиште у Београду; Ветеринарско војно училиште у Љубљани и Интендантско војно училиште у Сомбору, да би 1948. године било формирано Војнохемијско училиште у Шапцу.

У појединим училиштима повремено су одржавани и краћи курсеви за официре или подофици-

ре одређених родова. Паралелно са њима, отворане су и официрске школе за усавршавање официра који су након демобилизације остајали у трупи као активни официри, као и посебне школе за оспособљавање подофицира за активну службу (подофицирске школе) и школе за резервне официре. Већина од 23 официрске школе радила је у периоду од 1945. до 1955. године и кроз њих су прошли готово сви официри (око 35.000) који су остали у активної војној служби Југословенске армије, почев од дужности командира чете, команданта баталјона и бригаде, и на другим дужностима тог нивоа у видовима, родовима и службама оружаних снага.

ВОЈНА АКАДЕМИЈА СА СЕДАМ ФАКУЛТЕТА

Потреба за школовањем официра за највише дужности, који су претходно завршавали војна училишта и официрске школе или су се школовали у одговарајућим војним школама у СССР-у, наметнула је и идеју о отварању школа вишег ранга у земљи. Тако је наредбом министра одбране од 30. јула 1948. формирана Војна академија ЈА коју је чинило седам факултета: Општевојни факултет, затим, факултети артиљерије, инжињерије, везе, позадине, авијације и обавештајне службе, да би 1949. године била образована и Виша војнопоморска академија у Дивуљама, а Ваздухопловни факултет Војне академије преименован у Вишу ваздухопловну војну академију у Београду. Општевојни факултет завршиле су само две класе, а по једна генерација завршила је факултете артиљерије, инжињерије, везе, позадине, авијације и обавештајне службе.

Поновно оснивање војних академија,

односно, трансформација војних училишта и школа за активне официре у војне академије 1952-1953. године, најавила је истовремено корените и квалитативне промене у организацији и раду југословенског војног школства у наредним деценијама. Најпре је образована Војна академија ЈНА (Војна академија КоВ) у Београду, која је објединила школовање

официрског кадра за седам родова КоВ, да би до 1953. било формирано још седам војних академија: Техничка војна академија КоВ у Загребу (за школовање официрског кадра техничког усмерења); Техничка војна академија гране везе техничке службе; Интендантска војна академија; Ваздухопловна војна академија у Задру (Земуник); Ваздухопловно-техничка војна академија у Рајловцу (једина војна академија која ће добити и статус више школе); Војнопоморска академија, касније Морнаричка војна академија у Сплиту и Војнопоморска машинска академија. Истовремено, ван ове структуре наставила је с радом и Школа активних санитетских официра.

Даљим развојем југословенског војног школства, у периоду од педесетих до краја осамдесетих година 20. века у земљи је установљено неколико нивоа војних школа, од најнижих – средњих војних школа (војне гимназије, које ће крајем седамдесетих година бити трансформисане у опште средње војне школе, затим, подофицирске војне школе, односно средње војне школе видова, родова и служби), преко осам војних академија формираних 1952. и 1953. године, до виших војних академија образованих по видовима педесетих и шездесетих година: Виша војна академија ЈНА, са Школом тактике и Школом оператике (1952); Виша ваздухопловна војна академија (1952); Виша војнопоморска академија (1949); Виша интендантска војна академија (1952); Виша војнотехничка академија (1958); Виша геодетска војна академија (1956). Виша војнопоморска техничка академија формирана је 1962, а Виша ваздухопловно-техничка војна академија 1965. године.

Током седамдесетих година више војне академије прерашће у командно-штабне академије видова (КША КоВ, КША РВ и ПВО и КША РМ) и више војне академије техничког усмерења (Виша војна техничка академија КоВ и Виша војна ваздухопловно-техничка академија).

Уз Високу војно-политичку школу ЈНА, формирану такође седамдесетих година, и преименовањем Школе оператике у Ратну школу 1955. године (касније је, *Законом о војним школама и научноистраживачким установама* из 1973. године промењен назив Ратне школе у Школу народне одбране, а од осамдесетих у Школу општенародне одбране), хијерархија војног образовања у Југославији током осамдесетих досегла је највиши степен.

ТИТО - ПРВИ ДОКТОР ВОЈНИХ НАУКА

На врху хијерархијске лествице војних школа и научноистраживачких установа налазили су се центри високих војних школа видова и служби, формиран првенствено с циљем рационализације, ка-

Маршал Тито у посети Војној академији

дровске и материјално-техничке подршке наставно-образовном и научноистраживачком процесу унутар ЈНА. На овај начин, интегрисањем свих војних школа вида КоВ у Београду (Војне академије КоВ, Више војне академије КоВ, односно Командно-штабне академије КоВ и Школе народне одбране) у јединствени Центар високих војних школа ЈНА „Маршал Тито“, васпитно-образовна и научноистраживачка делатност, у сегментима који су се одвијали унутар високошколских, научних и осталих војних установа и институција у Београду, систематизоване су и обједињене, а брига о њима подигнута је на највиши могући ниво. Унутар овог центра одвијала се комплетна научноистраживачка активност; он је био надлежан за реализовање постдипломских и специјалистичких студија у области војних наука; у њему су бранени и додељивани докторати војних наука, почев од првог који је додељен врховном команданту оружаних снага Јосипу Броз Титу 1976. године, да би у периоду до 1985. године академско звање доктора војних наука стекло још 14 официра ЈНА.

Настава

Осим високог војног образовања, у структури војних школа у Југославији постојали су и други облици усавршавања официра, који су се одвијали унутар одговарајућих апликационих школа или школа за усавршавање, школа резервних официра видова и родова а, према потреби, организована су и наменска школовања за послове уже специјалности, преквалификацију, за обуку на новим техничким средствима... Значајну новину представљала је одлука Генералштаба ЈНА да се формирају центри видова, родова и служби, на основу које су педесетих година формиран: Пешадијски, Противавионски, Тенковски, Инжењеријско-хемијски, Интендантско-финансијски, Аутомобилски, Фискултурни, Радарски и Војнопоморски школски центар (у току 1951), а од 1952. до 1957. године формирано још девет школских центара.

Школовање официрског кадра у новој Југославији било је организовано и институционализовано готово у свим југословенским републикама, односно већим градовима, осим у Словенији и Македонији. Оваква локација војних школа првенствено је одражавала политичке разлоге и националне интересе за овом врстом усавршавања, а на другој страни, била је условљена природним потенцијалима, концентрацијом војне индустрије и осталих ресурса који су били у функцији логистичке подршке едукацији и практичној обуци официра. Због геостратејског положаја Словеније и Македоније, двеју најистуренијих југословенских република, војнобезбедносних и других разлога, изостала је политичка воља да се у њима концентришу војношколске установе, као што је био случај са осталим републикама.

Груписање и размештај војних школа у Југославији заокружени су крајем шездесетих година, на основу Одлуке Генерал-

штаба из 1968. године о реорганизацији школског система у ЈНА, по којој су: 1) школе које припремају официјерски кадар за потребе Копнене војске биле груписане у два школска центра, у Београду и Загребу, а завршни (специјалистички) део основног школовања официјера КоВ и даље се спроводио у школским центрима родова и служби; 2) школе које припремају кадар за потребе РМ (подофицирске и официјерске) биле су груписане у Морнарничком школском центру у Сплиту; 3) школе које припремају кадар за потребе РВ и ПВО груписане су у школском центру у Задру и школском центру у Рајловцу, а највише школовање

Излазак у град

за овај вид оружаних снага изводило се у Београду; 4) школски центри родова и служби остали су у дотадашњем распореду; 5) Војна академија КоВ, Виша војна академија КоВ и Школа народне одбране обједињују се у јединствену школску установу, под именом „Центар високих војних школа ЈНА“; 6) артиљеријски школски центри у Сарајеву и Задру обједињени су у јединствени школски центар у Задру; 7) школе санитетског школског центра у Новом Саду ушле су у састав Санитетског школског центра при ВМА у Београду.

СТАТУС НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКИХ УСТАНОВА ЈНА

За период развоја југословенског војног школства у другој половини 20. века значајно је нагласити да су све високе војне школе (војне академије, командно-штабне академије, Висока војно-политичка школа ЈНА, Војномедицинска академија и Школа народне одбране), али и школски центри видова, родова и служби, поред васпитно-образовне функције, од 1966. године добиле и статус научноистраживачких установа ЈНА. Ову квалитативну промену санкционисао је Закон о војним школама и научноистраживачким установама из 1973. године, који је омогућио да се делатност и ранг високих војних школа на одговарајући начин научно и друштвено валоризује. Овим законом војне академије дефинисане су као високошколске наставне и научне установе, чији је задатак био да образују официјере за обављање дужности командира вода и чете, односно за одговарајуће дужности тог нивоа у видовима, родовима и службама. Истовремено, Законом из 1973. године, и његовом каснијом доградњом, регулисане су и остале

области које су се тикале услова уписа, дужине и начина школовања, затим, наставних програма и планова, односно садржаја који су се изучавали на војним академијама и осталим, вишим нивоима школовања.

У систему школовања питомаца војних академија педесетих година уведена је једна новина која ће се, у основи, задржати до данас. Најпре је установљен модел заједничког школовања у трајању од две године, после чега би уследило једногодишње специјалистичко образовање по родовима, односно у школским центрима родова. Према сличном моделу, у овом периоду формирају се Техничка војна академија и Технички школски центар (у Загребу), који ће имати значајну улогу у стварању официјерског кадра техничке струке.

На систем четворогодишњег школовања у војним академијама прелази се 1966. године, а Законом из 1973. године регулисано је да школовање у војним академијама траје четири, односно пет година, по систему реализације најпре заједничке, а затим специјалистичке наставе, с тим што су се у школама разликовале, пре свега, структуре смерова и специјалности, те дужина школовања. Према овом закону, заједничко школовање у Војној академији КоВ трајало је две године, да би се у наредне две године наставило по смеровима у школским центрима родова.

Законском регулативом и осталим нормативним актима у периоду од 1978. до 1985. године комплексније је обухваћена и прецизније дефинисана наставно-научна делатност високих војних школа у Југославији. У том смислу, војне академије, командно-штабне академије видова, Висока војно-политичка школа ЈНА и Школа народне одбране, као високошколске наставне и научне установе, имале су задатак да спремају старешине са високим војностручним образовањем, али и да организују разне облике њиховог усавршавања. Инсистирало се на

самосталном научноистраживачком раду у области ратне вештине, посебно у области тактике и оператике, а Школа народне одбране у овој хијерархији стекла је статус највише војне наставне и научне установе у земљи. То је подразумевало осовремењивање наставних планова и програма, увођење нових предметних садржаја и остале иновације у настави, што је све заједно водило, пре свега, функционалнијем повезивању васпитне, образовне и научне компоненте и њиховом усклађивању са потребама високог војног образовања у систему Југословенске народне армије.

У контексту законских новина, усвојених од 1979. до 1985. године, прецизирано је да током двогодишњег школовања у командно-штабним акаде-

мијама видова и Високој војно-политичкој школи ЈНА, слушаоци стичу „одговарајућа идеолошко-политичка, општа војна и војно-стручна знања“ и оспособљавају се „за обављање дужности команданата батаљона“, односно за „обављање одговарајућих политичких, партијских“ и сличних дужности у командама, јединицама и установама ЈНА.

Истовремено, Школа народне одбране дефинисана је као високошколска, наставна и научна установа која оспособљава старешине за обављање најодговорнијих дужности у оружаним снагама, за командовање вишим здруженим саставима и за научноистраживачки рад у области војних наука.

Своју научну функцију високе војне школе и школски центри остваривали су углавном преко постдипломских (магистарске или специјалистичке) и докторских студија у области војних и других, углавном техничких, наука, затим изградом научноистраживачких пројеката и методолошким оспособљавање наставника и слушалаца (питомаца) за бављење научноистраживачким радом.

Развој војношколског система (од средњих војних школа до војних академија и, нарочито, високих војних школа) и процес школовања официјерског кадра подразумевао је, свакако, и одговарајући наставнички кадар који је, својим образовним и научним квалитетима и компетенцијама, валоризованим изборним сарадничким и наставно-научним, академским звањима, био у стању да изнесе терет целокупног васпитно-образовног и научноистраживачког процеса у војним школама, институтима и осталим научним установама. Хијерархија која је у том смислу установљена до 1991. године, представљаће и у каснијем периоду темељ за вођење кадровске политике у војним школама и научноистраживачким установама Војске Србије. ■

РЕОРГАНИЗАЦИЈА И ТРАНСФОРМАЦИЈА ВОЈНОГ ШКОЛСТВА 1992-1999.

Почетком деведесетих година, након распада СФРЈ и конституисања СРЈ, стичу се услови да се њена војска и војно школство врате својим националним темељима из периода пре стварања прве југословенске државе. Трансформација војног школства, која ће уследити у периоду између 1992. и 1999. године, створила је услове да се на почетку новог, 21. века установи један аутономан, модеран и, пре свега, рационалан систем едуковања официрског кадра Војске СРЈ, а потом, од 2006. године и Војске Републике Србије.

ПОВРАТАК НАЦИОНАЛНОМ УПОРИШТУ

Закон о војним школама и војним научноистраживачким установама из 1994. године санкционисао је, на једној страни, процес трансформације кроз који је већ пролазило школство Војске СРЈ у новонасталим условима, а на другој, пружио је правни основ за реформе које ће у овој области уследити у наредном периоду. Основним одредбама овог закона, војне школе дефинисане су као „образовно-васпитне, односно образовно-научне установе у којима професионални војници и друга лица стичу средње и високо образовање и

оспособљавају се за послове командовања и руковођења војним јединицама и војним установама, послове обуке и васпитања, друге послове организовања, развоја и оспособљавања Војске Југославије и организовање и развијање научноистраживачког рада у области војних наука“.

У систему војног школства, Војна академија је овим законом, односно његовим изменама и допунама из 1999. и 2005. године, пројектована као високошколска „образовно-научна установа у којој се стиче високо образовање, реализују постдипломске стручне, специјалистичке, магистарске и

докторске студије и организују основна, примењена и развојна истраживања, значајна за побољшање квалитета наставе и научног усавршавања, оспособљавање научног и наставног кадра и увођење студената у научни рад“.

СТУДЕНТ ВОЈНЕ АКАДЕМИЈЕ

За разлику од дотадашњег, традиционалног назива – питомац Војне академије, уводи се први пут назив – студент, који је, заједно са новом организацијом Војне академије и новим наставним плановима и програмима, био у функцији прилагођавања, односно усаглашавања војног школства са системом образовања у грађанству и амбицијом да високе војне школе у перспективи постану чланице Београдског универзитета.

Паралелно са Војном академијом у Београду, која је обједињавала школовање официра за сва три вида оружаних снага (Ков, РВ и ПВО, РМ), у хијерархији високих војних школа, као институција истог ранга са Војном академијом, постојала је и Војнотехничка академија у којој су се школовали официри служби. Наиме, после пребацивања јединица, установа ЈНА и војних школа из некадашњих југословенских република у Србију, 1992. године основана је у Београду (у Жаркову) Војнотехничка академија ВЈ, у чији састав су ушле високе војнотехничке школе из Центра војнотехничких школа у Загребу, Ваздухопловно-техничка војна академија из Београда, технички смер Морнаричке војне академије из Сплита, касније из Бијеле, и Интендантско-финансијски школски центар из Сарајева.

Будући да се школовање официра служби на овој академији временом показало изузетно скупим и нерационалним за Војску у целини, од 1997. године у Генералштабу ВЈ размисљало се о укидању Војнотехничке академије, односно, регрутовању официра служби са одговарајућих цивилних факултета у земљи.

Студенти Војне академије у Грчкој

Међутим, због незадовољавајућег одзива кандидата из цивилства, ова академија ипак је наставила са радом све до средине 2000. године, када је ушла у састав јединствене Војне академије, а школовање официра служби настављено је у оквиру Одсека логистике Војне академије. Школски центри су и у овом периоду наставили традицију главног ослонаца и подршке видовима, родовима и службама, у завршним годинама школовања студената обеју академија.

УСАВРШАВАЊЕ ОФИЦИРА

У високом војном школству, деведесетих година настављена је традиција стручног усавршавања професионалних официра у области ратне вештине, на два нивоа: први ниво обухватао је оспособљавање официра за командно-штабне дужности (командно-штабно усавршавање), а други

ниво, оспособљавање за генералштабне дужности (генералштабно усавршавање). Услов за упућивање на стручно усавршавање првог нивоа подразумевао је завршену Војну академију, а другог, командно-штабно усавршавање.

Упоредо са стручним, форсирало се и научно усавршавање професионалних официра које је било у функцији истраживања (научноистраживачког рада) у области ратне вештине и осталих научних области за потребе Војске у целини, и обезбеђивања квалитетног наставничког кадра са одговарајућим академским звањима, потребног за реализацију наставног процеса у Војној и Војнотехничкој академији и вишим нивоима усавршавања професионалних официра. Ови облици усавршавања официра били су институционализовани у оквиру Школе националне одбране, која је наставила традицију Ратне школе из педесетих, касније Школе народне, односно Школе општенародне одбране из осамдесетих година 20. века.

Осим активних, потребе Војске у овом периоду налагале су да се настави и са школовањем резервних официра, за кандидате са стеченим високим образовањем у цивилству. Законом из 1994. године уређена је и делатност средњих војних школа у земљи (Средње стручне војне школе и Војне гимназије) за школовање подофицира и кандидата за војне академије.

Преструктурисање и реорганизација војног школства у СРЈ током деведесетих година прошлог века последица је радикалних промена које је донео распад СФРЈ и, свакако, потребе за рационализацијом школства у новим условима. Овај процес припремио је и терен за суштинске реформе система војног образовања које ће у државној заједници Србија и Црна Гора а, затим, и у Републици Србији уследити почетком 21. века. ■

Обука у природи

ВРЕМЕ БЕЛ

ИКИХ ИЗАЗОВА

После 160 година искуства и рада у различитим условима и историјским околностима, на прагу трећег миленијума, српско војно школство нашло се пред још једним изазовом. Темелне реформе, које се у овој области спроводе последњих година, имају за циљ да профилишу модеран, ефикасан и функционалан образовни систем, који ће у потпуности одговарати потребама и задацима Војске Србије, да ускладе и хармонизују војно и цивилно образовање у држави и, на крају, промовишу институционални оквир, који ће заокружити процес образовања и научне делатности у области одбране и безбедности у Србији.

Иако је *Законом о војним школама и војним научноистраживачким установама из 1994, 1999. и 2005. године* војно школство у институционалном смислу дефинисано као аутономан систем у односу на цивилно образовање у држави, последњих година Војна академија остварила је запажене резултате у правцу успостављања чвршће сарадње са универзитетима у Србији, посебно са Београдским универзитетом. Уз велику подршку Министарства одбране, од 2008. године отпочео је интензиван процес хармонизације (усклађивања) војношколског система са системом образовања у друштву, што је, првенствено, подразумевало његову акредитацију, у складу са *Законом о високом образовању Републике Србије и Болоњском декларацијом*. То су, иначе, биле полазне основе за реформу система војног образовања у земљи, а нарочито високог војног образовања која се спроводи последњих година, а која је, преваходно, усклађена са реформским процесима у осталим сегментима система одбране, посебно оних који се односе на нове мисије и задатке Војске Србије.

До 2000. године у СРЈ су постојале две академије – Војна академија, која је обједињавала школовање официра видова (Ков, РВ и ПВО и РМ), и Војнотехничка академија за школовање официра служби. Уредбом Савезне владе од 1. јуна 2000. образована је јединствена Војна академија, намењена школовању официра свих видова, родова и служби. У складу са овим задацима, прилагођена је и нова организација Војне академије, у којој су оформљена четири одсека: Копнене војске, Ратног ваздухопловства и противваздушне одбране, Ратне морнарице и Логистике.

У НАДЛЕЖНОСТИ МО

Упоредо са реорганизацијом Министарства одбране и Војске у целини, дошло је и до одређених промена у погледу надлежности у области војног образовања. Од средине 2005. године ове су надлежности са Генералштаба ВСЦГ пренете на Сектор за људске ресурсе МО, а Војномедицинска академија претпочињена је Сектору за материјалне ресурсе МО. Новом формацијом

Војна академија постала је високошколска образовна и научна установа Министарства одбране државне заједнице Србије и Црне Горе, односно Републике Србије (од 2006. године) и главни носилац образовних и научних активности за потребе Министарства одбране и Војске у целини. Тиме је школовање у Војној академији пројектовано као повезан систем студијских програма, војне обуке и војнострукчног усавршавања старешинског кадра на свим нивоима и у свим областима.

Значајан корак у погледу трансформације и рационализације високошколског система учињен је септембра 2007. године, када је Војна академија свој целокупан материјални потенцијал преселила и објединила на локацији Бањица, чиме су сви њени ресурси, преваходно људски и материјални, на нов начин димензионирани. Поред велике материјалне уштеде, ово обједињавање одразило се позитивно и на ефикасност и квалитет наставно-образовног процеса на Војној академији.

Темелне реформе система високог војног образовања отпочеле су 2006. године, када се приступило његовом усклађивању са системом високог образовања у друштву, најпре, израдом заједничких студијских програма са цивилним факултетима у Београду (2006/2007. године), а затим израдом нових студијских програма у складу са болоњским процесом и тенденцијама у реформи војнообразовних система које се, у већини европских земаља, базирају на *Болоњској декларацији*.

У том смислу, може се говорити о три фазе реформе високог војног образовања: *прва фаза* одвијала се у периоду од 2006. до 2007. године када су потписани уговори са појединим цивилним факултетима у Београду (Факултетом безбедности, Факултетом организационих наука и Саобраћајним факултетом) и у сарадњи са њима израђени су заједнички студијски програми за део профила официрског кадра који се школује на Војној академији; *друга фаза* обухвата период од 2007. до 2009. године када је урађена припрема и акредитација Војне академије као високе школе академских студија са одгова-

Стихови Милутина
Бојића над Плавом
гробницом

рајућим програмима. *Трећа фаза* реформе, за коју се од 2009. године обављају интензивне припреме, има за циљ формирање Универзитета одбране, који ће објединити делатност Војне академије и дела Војномедицинске академије. На овом универзитету планирано је да се реализују академске студије на свим нивоима (основне, дипломске, интегрисане, специјалистичке и докторске студије), у оквиру три научне области: друштвено-хуманистичкој, техничко-технолошкој (Војна академија) и области медицинских наука (Медицински факултет Војномедицинске академије). Осим тога, унутар ове високошколске установе била би обједињена комплетна високообразовна и научноистраживачка делатност, као јединствен процес који је у функцији потреба Министарства одбране и Војске Србије.

Заједнички студијски програми и функционално повезивање са цивилним факултетима које је остварено 2006/2007. године имали су за циљ да будућим официрима, осим војне дипломе, омогуће и стицање дипломе наведених факултета и, по том основу, евентуално радно ангажовање у случају привременог одласка из активне војне службе. Међутим, како су факултети са којима су потписани уговори о сарадњи и заједнички студијски програми у међувремену добили акредитацију (у трећем циклусу), логично је да ови пројекти нису могли заживети и да се Војна академија морала окренути властитој акредитацији.

ПРОЦЕС АКРЕДИТАЦИЈЕ

Као полазна основа за другу, акредитациону фазу реформе високог војног образовања, у нормативном смислу, послужило је

Министарско упутство за 2008. годину, у коме су пројектовани основни правци реформе у области школовања и усавршавања кадрова у Војсци Србије. У документу је сугерисано да се отпочне са процесом акредитације установа у систему војног школства и студијских програма, у складу са стандардима које је прописао Национални савет за високо образовање Републике Србије. Сходно овом упутству, Војна академија ушла је у процес акредитације постепено и, у сарадњи са надлежним институцијама, определила се за акредитацију најпре као *висока школа академских студија* у којој се остварују основне академске и дипломске академске студије (*мастер*) у два научна поља: *друштвено-хуманистичком и техничко-технолошком*. Истовремено, и менаџмент Војномедицинске академије одлучио је да се акредитују интегрисане академске студије у области медицинских наука.

Акредитација Војне академије обављена је у четвртој циклусу (октобар 2008. – март 2009), као и њених пет студијских програма на основним академским студијама (*менаџмент у одбрани, војномашинско инжењерство, војноелектронско инжењерство, војнохемијско инжењерство и војно ваздухопловство*) и четири студијска програма на дипломским академским студијама (*менаџмент у одбрани, војномашинско инжењерство, војноелектронско инжењерство и војнохемијско инжењерство*). Одлуком Комисије за акредитацију и проверу квалитета, од 1. јула 2009. Војна академија је и формално акредитована, док је школовање студената по новим студијским програмима отпочело у школској 2008/2009. години. У наредном (петом) акредитационом циклусу планира се (у току 2010. године) акредитација још једног студијског програма – *Логистика у одбрани* (модули: *општа логистика, финансије и тран-*

спорт), такође на основним и дипломским академским студијама.

Основне академске студије намењене су за оспособљавање будућих официра за почетне официрске дужности нивоа командира вода, у складу са мисијама и задацима Војске Србије, и за послове менаџера или инжењера у систему одбране. Укупан број ЕСПБ (европски систем преноса бодова) које кадет (Законом о Војсци Србије из 2009. године за студенте Војне академије уведен је назив – *кадет*, који се у службеној преписци у српској војсци користио још тридесетих година 19. века) треба да оствари да би завршио овај степен студија износи 240. Прве две године школовања, углавном, чине општеобразовни и теоријско-методолошки предмети, а у трећој и четвртој години реализују се, претежно, научностручни и стручно-апликативни предмети.

Дипломске академске студије обезбеђују проширивање знања стечених на основним академским студијама и стицање компетенција за обављање виших дужности у свом роду–служби нивоа командира чете–батерије, и за обављање послова дипломираног менаџера, односно дипломираног инжењера одређеног профила. Оне се изводе током једне академске године (два семестра), а укупан број ЕСПБ које кадет треба да оствари да би завршио овај степен је 60. (Пет студијски програм – војно ваздухопловство реализовало би се у току заједничког студијског програма са Саобраћајним факултетом).

ВОЈНА ОБУКА И УСАВРШАВАЊЕ ТОКОМ ЖИВОТА

Осим акредитације студијских програма на основним и дипломским академским студијама, у овој (другој) фази реформе високог војног образовања развијене су још две компоненте модела високог војног образовања, а то су: војна обука и образовање (усавршавање) током живота.

Основно, професионално оспособљавање официра одвија се, дакле, у оквиру основних академских студија и војне обуке. Основне академске студије трају четири године (осам семестара), док се војна обука одвија паралелно са основним студијама, у трајању од шест и по месеци. Ефикасном и успешном координацијом тзв. академског дела образовања и војне обуке остварује се и циљ школовања будућих официра.

Војна обука траје 26 недеља и изводи се у две фазе. Прва фаза подразумева *заједничку обуку* за све кадете и реализује се у камповима. Друга фаза обуке је *стручно-специјалистичка* и такође се изводи у камповима. Кампови се организују на логорским просторијама и у центрима за обуку војника у различитом трајању. ■

ОБРАЗОВАЊЕ У СКЛАДУ СА МИСИЈАМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Војна академија је 2007. године успоставила нову организацију, у којој Деканат обједињује све функције академског војног образовања. Она данас има пет организационих целина: Деканат, Школу националне одбране, Први студентски пук, Одељење за људске ресурсе, Одељење за логистику и Војну гимназију.

Деканат представља окосницу васпитно-образовног процеса у Војној академији и у његовом саставу су: Продеканат за наставу и Продеканат за планирање и организацију наставе; центри Војне академије и Министарства одбране; руководиоци основних и постдипломских студија и постдипломског стручног усавршавања и референт за научноистраживачки рад.

ОРГАНИЗАЦИЈА

Продеканат за наставу је надлежан за реализацију наставног процеса на свим нивоима студија и образовања у Војној академији. У његовом саставу налази се 10 катедри које реализују наставу: Катедра стратегије, Катедра оператике, Катедра тактике, Катедра менаџмента у одбрани, Катедра друштвених и економских наука, Катедра природно-математичких и техничких наука, Катедра логистике, Катедра војних машинских система, Катедра војних електронских система и Катедра војних технологија.

Продеканат за планирање и организацију наставе планира и организује наставу, посебне облике наставе и испите. У његовом саставу налазе се следеће организационе целине: Одсек за планирање наставе, Одсек за материјалну подршку наставе, Одсек за питања студената и слушалаца, Одсек за унапређење наставе, Одсек за опште послове и библиотека.

Групи центара Војне академије и МО припадају: Центар за физичко васпитање, спорт и рекреацију МО; Центар за стране језике; Центар за обуку студената Копнене војске (Ков); Центар за обуку студената Ваздухопловства и противваздухопловне одбране (ВиПВО) и Центар за информатичку подршку, симулацију и учење на даљину. Они су надлежни за реализовање наставе и обуке у својим областима, за потребе Војне академије, Министарства одбране и Војске Србије, на свим нивоима школовања и усавршавања.

Школа националне одбране обједињује највиши ниво (командно-штабног и генералштабног) усавршавања официра родова и служби Војске Србије. Као и у ранијим периодима, стручно усавршавање (образовање током живота) и данас представља важан сегмент образовне делатности у Војној академији. Последњом реорганизацијом Школе националне одбране (*Правилник о курсевима и другим облицима усавршавања у Министарству одбране и Војсци Србије из новембра 2009*), установљен је нови концепт каријерног усавршавања, који треба да заживи 2010. године. Овај концепт обухвата четири нивоа усавршавања: основни командно-штабни курс, командно-штабно усавршавање, генералштабно усавршавање и високе студије безбедности и одбране. Током 2008. и у првој половини 2009. године израђени су и нови студијски програми за прва три нивоа усавршавања. Истовремено, припрема се документација за акредитацију командно-штабног усавршавања, као дипломских академских студија (мастер), која се планира у наредној, трећој фази реформе војног образовања.

Први студентски пук је посебна целина која се бави организацијом живота и рада (превасходно студирања) студената Војне академије. Формиран је 9. октобра 2006, а чине га батаљони Копнене војске, Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и логистике, водови речних јединица и студенткиња и класе слушалаца Школе за резервне официре.

Одељење за људске ресурсе је носилац функција, задатака и активности које се односе на кадровско обезбеђење професионалних припадника, правну помоћ и послове стамбеног обезбеђења запослених у Војној академији.

Логистичку подршку Војној академији пружа Одељење за логистику, које у свом саставу има органе за техничку подршку, општу логистику (исхрана, смештај, одевање), здравствено збрињавање, саобраћај и транспорт, инфраструктурну подршку, материјално и финансијско пословање, заштиту од пожара, заштиту на раду и заштиту животне средине.

Војна гимназија је, као једина средња војна школа која данас постоји у Србији, у функцији регрутовања кандидата за школовање у Војној академији. По завршетку ове школе, ученици војне гимназије, заједно са ученицима осталих средњих цивилних школа у Србији, полажу пријемни испит за Војну академију и, уколико задовоље све прописане критеријуме, стичу право да наставе школовање у овој високошколској установи.

У Војној академији школују се и кандидати за резервне официре и реализују курсеви усавршавања професионалних војних лица, цивилних лица и резервних официра. То су, углавном, следећи курсеви: страних језика, додатног оспособљавања,

курсеви у области телекомуникација, информатике и криптозаштите, у области логистике и материјалног и финансијског пословања и методичко-дидактички курсеви за наставнике и извођаче обуке.

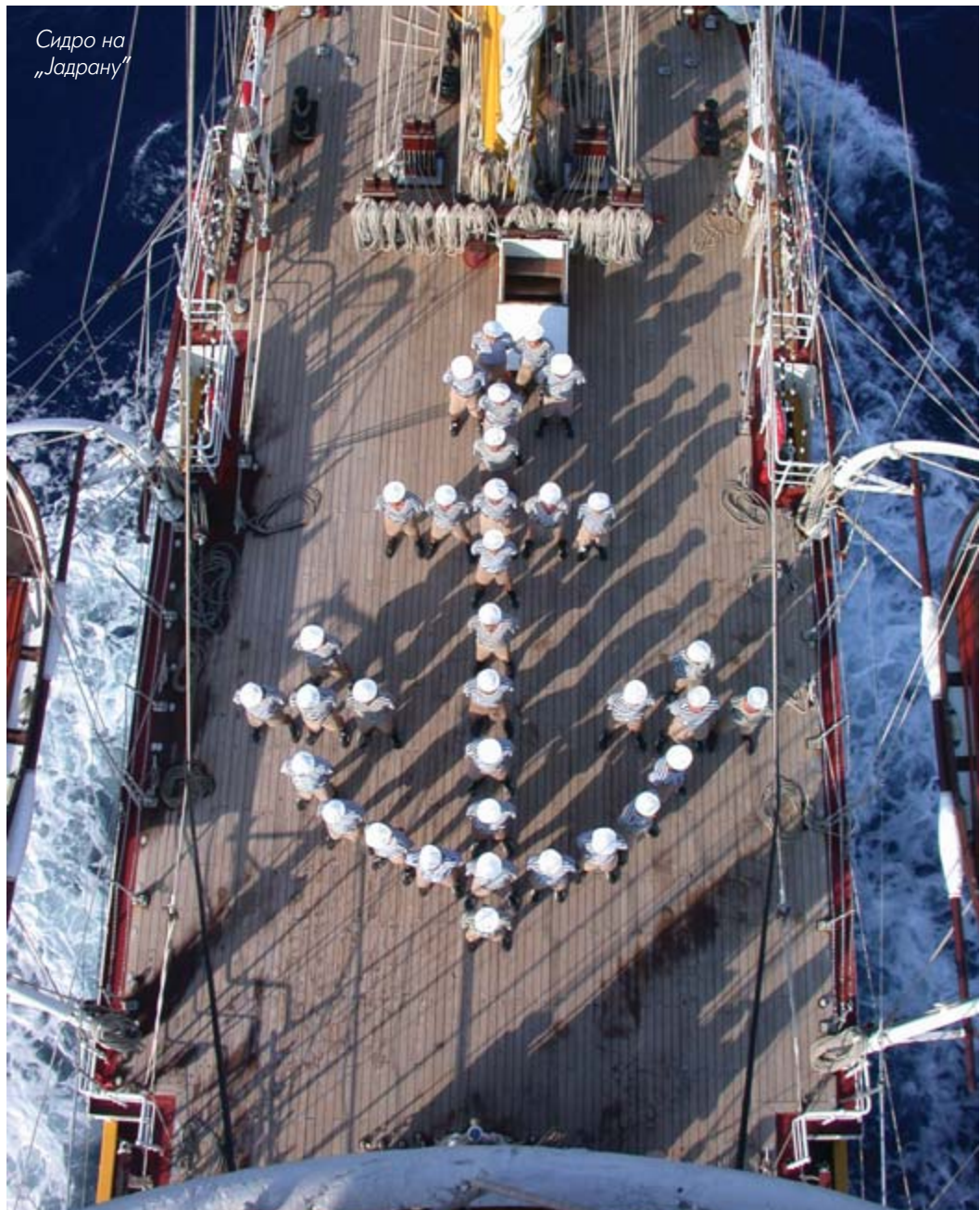
ДЕЛАТНОСТ

Образовно-васпитна делатност (школовање кадета на основним и дипломским академским студијама и стручно усавршавање официра у Школи националне одбране) заузима данас централно место у раду Војне академије.

Основне академске студије имају за циљ да оспособе кадете за почетне дужности у роду – служби, у складу са мисијама и задацима Војске Србије. Оне се реализују у шест студијских програма: Менаџмент у одбрани, Војномашинско инжењерство, Војноелектронско инжењерство, Војнохемијско инжењерство, Војно ваздухопловство и Логистика одбране.

По својој структури, студијски програми имају карактер интердисциплинарних студија у области друштвено-хуманистичких и техничко-технолошких наука. Менаџмент у одбрани тежишно се базира на друштвено-хуманистичким наукама, а остали студијски програми на техничко-технолошким наукама. Садржаји студијских програма конципирани су тако да будућим официрима обезбеде потребан степен знања и вештина за успешно командовање јединицама родова – служби и експлоатацију и одржавање средстава ратне технике у оквиру мисија и задатака Војске Србије. У оквиру наведених студијских програма кадети обавезно изучавају и војне науке, односно, вештине (тактику, оперативу и стратегију) које су непосредно у функцији њиховог позива, али и природно-математичке науке, без којих се професионална каријера официра родова и служби не може замислити.

Школовање кадета, односно професионално оспособљавање официра састоји

Сидро на „Јадрану“

се из академског (претежно теоријског) дела и војне обуке (заједничке и стручно-специјалистичке). Војна обука представља паралелни део академског образовног процеса и изводи се углавном на полигонима, односно војним камповима.

Кампови се организују на логорским просторијама, у центрима за обуку војника и у Војној академији у различитом трајању. Укупна обука у камповима (од 1. до 12. кампа) траје 26 недеља, што износи око 21 посто од укупне наставе на Војној академији.

Војна обука изводи се у две фазе. Прва обухвата *заједничку обуку*, кроз коју пролазе истовремено сви студенти. Она почиње у првом, а завршава се у петом семестру и реализује се у првих осам војних кампова. Друга фаза обуке је *стручно-специјалистичка*, изводи се по родовима и службама у камповима од 9. до 12. и у току семестра, а други облици наставе (вежбе са бојним гађањима и бојна гађања) реализују се само у току семестра као саставни део предмета. Војна обука током семестра изводи се од два до четири часа недељно.

Циљ заједничког дела војне обуке кадета је овладавање основним војним знањима, вештинама и навикама и обучавање у употреби и одржавању наоружања и опреме, извршавању борбених радњи и поступака појединца, групе и одељења, те командовање одељењем.

Циљ специјалистичког дела војне обуке кадета Војне академије је практично овладавање стручно-специјалистичким садржајима рода–службе и оспособљавање за обављање почетних официрских дужности и командовање јединицом ранга вода.

ВЕЖБА ДИПЛОМАЦ, КРУНА ШКОЛОВАЊА

Од 2006. године, војна обука у камповима завршава се показном вежбом са бојним гађањем кадета завршне године под називом „Дипломац“ и она представља круну школовања на Војној академији. Вежба се одржава у мају сваке године, на простору Кучајских планина, на интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“. Тада студенти–кадети завршне године Војне академије демонстрирају своју обученост и оспособљеност за извршавање наменских задатака на почетним старешинским дужностима у јединицама Војске Србије; умешност у командовању јединицама ранга вода и чете–батерије у условима извођења борбених дејстава; могућност исхране и снабдевања водом јединица ресурсима из природе; место и улогу свог и осталих родова у току извођења борбених дејстава. Ова вежба, у основи, представља демонстрацију обједињених наставних садржаја које су кадети изучавали на практичним облицима наставе на Војној академији.

У овој вежби комбинује се дејство пешадије, оклопних јединица и артиљерије, а извиђачки лет авиона *миг 29*, гађање циље-

Председник државе, министар одбране и начелник Генералштаба честитају студентима на успешној вежби „Дипломац“

ва на земљи из авиона Г-4 и дејство противоклопних хеликоптера *гама* знатно доприносе атрактивности вежбе. Саставни део вежбе чини и приказ поступака људства које је, у оквиру међународне мировне мисије, ангажовано на сталном контролном пункту УН (наилазак овлашћеног лица УН на контролни пункт, онемогућавање шверца наоружања, формирање ескорта за заштиту личности, разбијање насилних демонстрација и затварање илегалног контролног пункта).

Планови и документи за реализацију вежбе „Дипломац 2009“ први пут су израђени по стандардима Натоа. Извођење ове вежбе пратили су председник Републике Србије, министар одбране, начелник Генералштаба Војске Србије, начелник Војне академије и њихови сарадници. Поред њих, вежби су присуствовали и страни војни представници.

ШКОЛОВАЊЕ ДЕВОЈАКА

Једна од значајних тековина реформских процеса у војном образовању последњих година јесте школовање девојака на Војној академији. Пракса већине земаља развијеног света постала је и наша стварност 2007. године, када је примљена прва генерација од 30 девојака, које су се, на основу релевантних показатеља, успешно укључиле у наставно-образовни процес, равноправно са својим колегама. Интересовање девојака (свакако и младића) за војни позив расте, што убедљиво показују и резултати последњег конкурса (из 2009. године), када се пријавило више од хиљаду кандидата, од тог броја чак 243 девојке, односно, за једно место у најмлађој, 134. класи Војне академије, конкурисало је осам пута више кандидаткиња.

Након основних и дипломских академских студија на Војној академији, процес професионалног оспособљавања официра

заокружује се њиховим стручним усавршавањем у Школи националне одбране или, пак, у иностранству, на престижним војним школама и колеџима у Европи и Сједињеним Америчким Државама.

Најновијом реорганизацијом Школе националне одбране (из 2009. године) установљен је нови концепт каријерног усавршавања који има четири нивоа: основни командно-штабни курс; командно-штабно усавршавање, генералштабно усавршавање и високе студије безбедности и одбране.

Основни командно-штабни курс представља новину у хијерархији усавршавања официра у ШНО. Курс треба да обезбеди оспособљавање професионалних официра за командовање тактичким јединицама четног нивоа рода–службе и обављање штабних дужности у командама тактичких јединица батаљонског и вишег нивоа, те за реализацију других дужности тог нивоа, у оквиру мисија и задатака Војске Србије. Курс је редовског карактера и траје три месеца (за пилоте, додатно, летачка обука: 90–120 часова). Реализује се у два дела, први је заједнички, а други специјалистички (по родовима–службама). Након завршеног курса, полазник стиче услове за унапређење у чин мајора, постављење на вишу дужност и усавршавање према изабраном типу каријере на командно-штабном нивоу.

Као интервидовски облик стручног усавршавања професионалних официра у МО и ВС, командно-штабни ниво представља други степен стручног усавршавања официра. Организује се, по правилу, као редовно усавршавање у трајању од једне школске године, уз вредновање резултата рада слушаца из свих предмета предвиђених Програмом усавршавања и обавезну израду стручног рада, који официри бране

на крају школовања. Овим усавршавањем официри се оспособљавају за решавање тактичких задатака, стицање знања и овладавање вештинама за потребе тактичког нивоа командовања и обављање почетних дужности према одређеном типу каријере: командно-оперативном, штабно-функционалном и логистичком.

Циљ командно-штабног усавршавања, зависно од организацијско-мобилизацијских промена у Војсци и МО, своди се на оспособљавање официра за командовање тактичким јединицама свог рода–службе нивоа батаљона, обављање штабних дужности у командама бригадног нивоа и других дужности у вишим командама Војске и организацијским јединицама МО, у оквиру мисија и задатака који проистичу из доктринарних и нормативних докумената у области одбране Републике Србије.

Генералштабно усавршавање данас је највиши облик стручног усавршавања професионалних официра у Министарству одбране и Војсци Србије. Његови полазници су официри чина потпуковник–пуковник који се, пре свега, припремају за дужности за које је предвиђен чин пуковника и бригадног генерала. Генералштабно усавршавање је школовање интервидовског (здруженог) карактера, има облик редовног школовања у трајању од једне школске године, уз обавезно вредновање постигнутих резултата из свих предмета предвиђених Програмом усавршавања за овај ниво, после чега официри раде и бране стручни рад којим формално завршавају школовање.

Зависно од организацијско-мобилизацијских промена у Војсци и МО, циљ усавр-

шавања подразумева оспособљавање официра за командовање оперативним и стратегијским саставима и обављање оперативних, штабних и других дужности у командама оперативно-стратегијског нивоа, до оспособљавања официра за највише дужности у Министарству одбране РС и Генералштабу Војске Србије.

СТУДИЈЕ БЕЗБЕДНОСТИ И ОДБРАНЕ

Новину у каријерном усавршавању представљају и студије безбедности и одбране, намењене оспособљавању државних службеника и официра за обављање највиших управних, командних и руководећих дужности у МО и ГШ Војске Србије. То је највиши ниво усавршавања за потребе система одбране и безбедности и планирано је да траје четири месеца. Намењен је државним службеницима, функционерима, новинарима и политичким активистима, који се професионално баве или ће се бавити проблематиком политике безбедности и одбране, али и професионалним официрима чина пуковник–бригадни генерал, који се припремају за највише дужности у систему одбране. Према плану, овај облик усавршавања треба да заживи ове, 2010. године.

Правилник о школовању странаца у домаћим војним школама и војним научно-страживачким установама омогућава подједнако школовање и припадника страних оружаних снага у нашој војној академији. На основу постигнутих (билатералних) споразума, последњих година у Школи националне одбране школовали су се и данас се налазе

на редовном школовању припадници оружаних снага из бивших југословенских република, првенствено, Босне и Херцеговине, Црне Горе и, од 2009. године, Македоније.

Осим земаља из региона, поверење војним школама Војске Србије поклонили су и припадници оружаних снага појединих великих сила: 2006. године командно-штабно усавршавање у Војној академији завршио је један амерички мајор, 2009. један припадник оружаних снага Кине, а на школовању у Војној академији до 2010. године налази се и један припадник оружаних снага Руске Федерације. Током 2008. године 20 Алжираца завршило је курс српског језика у Војној академији и отпочело студије другог степена (магистарске студије из области техничких наука).

ШКОЛОВАЊЕ СТРАНАЦА

За усавршавање на генералштабном и командно-штабном нивоу у Војној академији заинтересовани су и припадници оружаних снага Турске, Немачке, Италије и Француске. Интерес за постдипломске и друге облике усавршавања показују данас и припадници оружаних снага Либије, Ирака и других земаља које се ослањају на позитивна искуства школовања својих официра у време активног присуства СФРЈ у покрету несврстаних, коме су и они припадали. То је, свакако, најбоља препорука за Србију и српску војску, као баштинике високошколске традиције и угледа који је у свету, у том погледу, уживала некадашња Југославија и њена армија.

Опоређење државе Србије и њене војске за развој партнерских односа са европским и евроатлантским међународним

Студенткиње
Војне академије

безбедносним структурама, одражава се посебно у области војног школства. Ова сарадња је последњих година интензивирана, упућивањем припадника Министарства одбране на школовање и усавршавање у престижне војне школе појединих европских земаља и Америку.

Припадници МО Републике Србије већином су завршавали школе нивоа генералштабног и командно-штабног усавршавања у Сједињеним Америчким Државама и појединим европским земљама: у САД (Национални ратни колеџ у Вашингтону, Командно-генералштабни колеџ КоВ у Форт Левенворту, Воздухопловни командно-штабни колеџ у Максвелу, у Алабами); у Руској Федерацији (Генералштабна академија ОС Руске Федерације, Војни универзитет трупе ПВО у Тверју и Војна воздухопловна академија „Јуриј Гагарин“ у Монино); у Француској (Интервидовски колеџ одбране у Паризу); у Грчкој (Школа националне одбране у Атини, Здружени ратни колеџ у Солуну и Командно-штабни колеџ у Солуну); у Италији (Институт високих студија одбране у Риму, Центар високих студија одбране у Риму); у Великој Британији (Краљевски колеџ одбране у Лондону, Напредни командно-штабни курс у Одбрамбеној академији у Шривенхему); у СР Немачкој (Интернационална командно-штабна академија КоВ у Хамбургу, Интернационална командно-штабна академија В и ПВО у Хирту); у Краљевини Норвешкој (Штабни колеџ у Ослу); у Турској (Академија оружаних снага) и у Естонији (Балтички колеџ одбране у Талину).

Поред усавршавања генералштабног и командно-штабног нивоа, од 2005. године у иностранство се упућују и одабрани свршени ученици Војне гимназије ради наставак основних студија у страним војним академијама. Данас се на школовању у војним академијама у иностранству налази 18 студената, бивших ученика Војне гимназије: осам студената у Грчкој (у Атини), шест у Италији (у Ливорну, Модени и Поцуолију) и четворица студената у САД (у Колорадо Спрингсу и Вест Поинту).

УСАВРШАВАЊЕ У ИНОСТРАНСТВУ

У страним високим војним и цивилним школама и установама реализују се и разноврсни облици курсирања и семинара с циљем унапређења знања и вештина по најсавременијим европским и светским стандардима, јачања мера међусобног поверења и безбедности у региону и припреме наших припадника за обављање разних дужности по међународним и стандардима НАТОа. Посебно би смо истакли: Европски центар за безбедносне студије „Џорџ К. Маршал“ у Гармиш-Партенкирхену у Немачкој; Школу НАТОа у Оберамергауу, у Немачкој; Европски центар за безбедносне студије у Женеви, Швајцарска. Лекари се школују на разним клиникама и универзитетима у САД, Кини, Руској Федерацији, Француској, Великој Британији... Ор-

ганизују се и курсеви у оквиру Програма сарадње и безбедности у области међународне војне едукације и обуке – ИМЕТ у Америци.

Војна академија у Београду, као ретко која високошколска установа у земљи, располаже неопходним капацитетима и материјалним ресурсима, савременим средствима и интелектуалним потенцијалом који су у функцији основне, наставно-образовне и васпитне делатности. Ту су, свакако, и Центар за физичко васпитање, спорт и рекреацију и Центар за стране језике, који, иако организацијски припадају Министарству одбране, користе капацитете Војне академије и надлежни су за реализацију целокупног наставног процеса из предмета физичко васпитање и страних језика у овој установи.

Академија располаже модерним и богато опремљеним спортском центром. За потребе 25. летње Универзијаде, по најсавременијим стандардима реконструисан је и атлетски стадион, а високом квалитету обуке и спортских активности у Војној академији доприносе и њени објекти у зимском спортском центру на Копаонику.

Поред редовне намене, овај центар је на располагању готово свакодневно и осталим припадницима Војске и рекреативцима у целини, остварујући на тај начин широку, друштвено-корисну функцију. Захваљујући оваквим условима, затим, стручности и ентузијазму наставника и сарадника у Центру, кадети су у оквиру ваннаставних активности имали прилику да учествују на бројним домаћим и страним спортским такмичењима, на којима су постизали запажене резултате.

Значајне квалитативне промене у организовању спортског живота у Војној академији започињу 2003. године, учлањењем Србије и Црне Горе у Међународни савет за војне спортове (CISM). У саставу Центра налазе се Канцеларија за везу са CISM, као оперативно тело за комуникацију са овом међународном организацијом, и спортски вод, који чине врхунски спортисти из наше земље на одслужењу војног рока у Војној академији. Они успешно представљају ову институцију на међународним спортским манифестацијама. Канцеларија за везу са CISM учествује у планирању годишњих и месечних активности Министарства одбране и Војске Србије у оквиру CISM; организује сарадњу са међународним координаторима активности у оквиру CISM за Европу, Генералним секретаријатом и са канцеларијама других земаља, чланицама CISM.

Активно учешће у CISM, као мултидисциплинарној војној спортској организацији која данас окупља 131 земљу у свету, битно је допринело обogaћивању теорије и праксе физичког васпитања и спорта међу кадетима у Војној академији. Њени припадници до сада су учествовали на више од 50 разноврсних активности из програма CISM (спортским такмичењима, тренинг камповима, стручним и научним скуповима...). И сами су, у Србији, организовали десетак активности у којима су учествовали припадници оружаних снага из око 40 земаља.

Један од центара који плени својом презентативношћу на Војној академији је и Центар за стране језике Министарства одбране, који располаже квалитетним наставничким кадром и добро опремљеним кабинетима за подршку наставног процеса који се одвија у оквиру редовних студија, стручног усавршавања официра (у Школи националне одбране) и организовања курсева стручног оспособљавања и усавршавања, за потребе Министарства одбране и друге установе у систему одбране.

Курсеви страних језика реализују се у највећој мери са циљем да се њиховим полазницима омогући стицање међународно признатих сертификата – STANAG 2 и 3, потребних за обављање функционалне дужности у иностранству и за наставак школовања и усавршавања у струци у иностранству. На ове курсеве упућују се лица према плановима школовања и усавршавања кадра који се израђују у Министарству одбране. То су тзв. редовни курсеви, трају три или четири месеца и интензивни су по свом карактеру. Организују се за светске језике (енглески, руски, француски, немачки), језике земаља из окружења (албански, бугарски, грчки, италијански, мађарски, румунски) а, по потреби, и за друге језике. Ове курсеве, са тежиштем на енглеском језику (око 60 посто), на нивоу STANAG 2 и 3, годишње заврши више стотина припадника МО и ВС.

Центар за стране језике је носилац значајних, међународних пројеката као што је, на пример, *Српско-немачки војни речник*, израђен у сарадњи са Институтом за језике Академије за националну одбрану Републике Аустрије. Рад на овом пројекту трајао је три године и реализован је према плану билатералне војне сарадње Републике Србије и Републике Аустрије.

Слична сарадња одвија се и са представницима оружаних снага Републике Француске и других држава. Природно је да је најинтензивнија сарадња са Филолошким факултетом у Београду и са школама страних језика у земљи.

ТЕМЕЉИ НА ТРАДИЦИЈИ И НОВЕ ИДЕЈЕ

Прича о војном школству на овим просторима, о његовој богатој традицији и историји, актуелном тренутку и перспективама, до те мере је инспиративна да је потребно много простора да би се она исцрпела. Закључићемо је, ипак, речима бригадног генерала и начелника Војне академије, др Младена Вуруне, који је мишљења да „српско војно школство треба да почива на темељима сазданим од изучених лекција, 160-годишње традиције и размене искустава са страним земљама; да лекције из историје не треба заборавити, али треба увек бити отворен за нове идеје и оригинална решења...”

Оснивање Универзитета одбране, као институционалног оквира који ће заокружити

и уздићи на највећи могући ниво процес образовања и научне делатности у области одбране и безбедности у Србији, једно је од тих решења, које Војна и Војномедицинска академија спремно дочекују у овој години. Следећа фаза у развоју војног школства у Србији отвара се, у перспективи, у правцу регионалне сарадње, која је, превасходно, у функцији рационалног и оптималног коришћења образовних капацитета земаља заинтересованих за овакву врсту сарадње у региону. Интересовање припадника оружаних снага бивших југословенских република за школовање у нашој војној академији један је од доказа да је она могућа. Познато је да сваку војску, без обзира на њену величину, одликује веома сложена структура и да је школовање официра за поједине специјалности изузетно скупо, па чак и нефункционално. Стога је оптимално искоришћавање капацитета унутар региона најбољи и најефикаснији начин регрутовања потребног кадра, посебно када је реч о малим земљама и њиховим ограниченим материјалним могућностима. Овакав приступ представља, иначе, реалну потребу о којој данас размишљају и договарају се многе државе у свету. ■

Аутор прилога
Др Мирјана ЗОРИЋ
Фотоархива
Мр Слободан ЂУКИЋ

Поводом 160. година војног школства, Јавно предузеће ПТТ Србија, а у реализацији Југомарка, издало је јубиларну поштанску марку и пригодан коверат, који ће се од 18. марта појавити у поштама Србије.
Уметничка обрада марке: Надежда Скочајић

Свечана академија
Југословенско драмско
позориште Београд
18. март 2010. године
20 часова

Сценарио и режија:
Александар Мандић

Учествују:
Бранислав Лечић
Горан Султановић
Милорад Мандић
Гордан Кичић
Урош Јаковљевић
Матеја Поповић
Михаило Јанкетић
Марко Јанкетић
Игор Илић
Жарко Степанов
Стеван Пиале
Драган Бјелогрић
Драган Петровић
Катарина Марковић
Милош Анђелковић
Лазар Ристовски
Кадеткиње и кадети
Војне академије
Оркестар Гарде и
Уметнички ансамбл
Министарства одбране
„Станислав Бинички“

ЧАСТ ЈЕ НАША ИМОВИНА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
ВОЈНА АКАДЕМИЈА
www.va.mod.gov.rs

